

Ο ΝΕΟΣ ΠΟΙΜΗΝ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΗΤΗΡΙΟΝ ΚΑΤΑ ΝΕΝΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΜΟΝΟΝ ΕΤΗΣΙΑ ΔΙΡ. ΟΘΩΣ. ΔΥΟ (2)

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΑ

ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ^(*)

(συνέχεια ἐκ σελ. 577)

τοῦ ἀνθρώπου, ἔφ' ὅσον χρόνον ἐῖη⁽⁴⁾· «τίς οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ;»⁽⁵⁾. Συγχρότερον ἀπαντᾷ ὁ Κωνσταντῖνος πλεθυστικῶς, τῆς γενικῆς ἐννοίας ὅτι μὲν μεριστικώτερον, ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος, ὅτι δὲ καθολικώτερον, ἐν τῇ ἀλόγητι τοῦ γένους

(4) Ρωμ. 7, 1.

(5) 1 Κορ. 2, 11· Ματθ. 10, 38, Ἰω. 2, 24.

(*) Τὰ δι' ἄσχετου σημειώματα εἶναι τῆς ὕστερας.

νοουμένης(6). Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἄναρθρος πληθυντικός ὅτε μὲν ἀπλῶς γενικῶς, ὅτε δὲ καὶ καθολικώτερον νοούμενος(7), ὁ δὲ ἄναρθρος ἐνικός, πολλῶν συχίωτον τοῦ ἐνάρθρου ἐνικοῦ ἀντιπῶν, πρὸς τῆ γενικῇ τοῦ ὀνόματος ἐκδοχῆ(8) εὐρηται ἐνίοτε καὶ ὅλως ἰσοδυναμῶς τῆ ἀορίστῃ ἀντιπῶν τῶν ἀρχαίων τις, περιληπτικῶς λαμβανομένη τῷ γαλλικῷ *on* (ἐκ τοῦ *homme*=*homo*) καὶ τῷ γερμανικῷ *man* (ἐκ τοῦ *Mann*=ἀνήρ). Οὕτω Ματ. 7, 11 «ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ· Κορβᾶν ὁ ἐάν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃ» — 1 Κορ. 4, 1. «οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρετὰς Χριστοῦ», αὐτόθι β, 18· «πᾶν ἀμάρτημα ὃ ἐάν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστι» αὐτόθι γ, 28· «δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄριου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω». Γαλ. 6, 1· «ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἐν τινι παραπτώματι» αὐτόθι στγ. 7. «ὃ ἐάν σπειρῇ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει»(9).

7. Ἐν τῇ ἀφηρημένῃ τέλος ἐκδοχῇ τῆς λέξεως, τῇ καὶ σπουδαιότερῃ, διπλῆν αὐτῆς ἐφαρμογὴν εὐρίσκομεν ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ, κατὰ τὴν διπλῆν ἔποψιν, ὑπ' ἣν δύναται νὰ ἐξετασθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀφηρημένως. Καθ' ὅσον μὲν δηλαδὴ

(6) Ματ. 5, 13, 16, 19, 6, 1, 2, 5, 14—18, 7, 12, 9, 8, 10, 17, 32, 33 καὶ ἄλλα συχνά.

(7) Ματ. 4, 19, 15, 9, 19, 26, 21, 25, 23, 22, 16. Ματ. 1, 17, 7, 7 καὶ ἄλλα συχνά.

(8) Ματ. 4, 4 (κατὰ τὴν κοινὴν γραφὴν), 10, 35, 12, 12, 16, 26.

(9) Ὅχι ἀσύνητες παρὰ τοῖς θύραθεν· πρβλ. Πλάτωνα Πρωταγ. 355 Α. «Πολλὰς γινώσκων τὰ κακὰ ἄνθρωπος, ὅμως πράττει.» Γοργ. 500 «ὄρθς ὅτι περὶ τούτου εἰσι τὴν ἡμῶν οἱ λόγοι, οὐ τί ἄν μᾶλλον σπουδάσει τις, καὶ μικρόν νοσῖν ἔχων ἄνθρωπος.» Θεαιτ. 184 Β. «τῷ καὶ λευκὰ καὶ μέλανα ὄρθς ἄνθρωπος.»

λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἡ φυσικὴ οὐσῆσις τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ὄντος ὕλικου καὶ πνευματικοῦ, εὐρηται ἡ λέξις πρὸς παράστασιν τῆς διπλῆς ταύτης φύσεως τοῦ ἀνθρώπου· καὶ δὴ ἡ μὲν φράσις «ὃ ἔσω ἢ ὃ ἔσωθεν ἄνθρωπος», «ὃ κρυπτός τῆς καρδίας ἄνθρωπος»(1) ἐκφράζει τὴν εἰς τὰς ἐξωτερικὰς αἰσθήσεις μὴ ὑποπίπτουσαν πνευματικὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις ὡς ἐστὶ τῆς διανοητικῆς, ὡς ἔδρα τοῦ θεωρητικοῦ καὶ πρακτικοῦ λόγου, ὡς κέντρον πάσης διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ἐνεργείας καὶ ὡς πηγὴ πάσης ἀγαθῆς κλίσεως ἰδιόξει μεταξὺ τῶν ἐπὶ γῆς ὄντων μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ· τοῦναντίον δὲ «ὃ ἔξω ἄνθρωπος» δηλοῖ τὴν εἰς τὰς αἰσθήσεις προσβάλλουσαν ὀργανικὴν καὶ φθαρτὴν φύσιν, ἣν ἔχει ὁ ἄνθρωπος κοινὴν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐμφύχων ὄντων(2). «ἀλλ' εἰ ὃ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὃ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρῃ καὶ ἡμέρῃ»(3). Καθ' ὅσον δὲ ἐξετάζεται ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τὴν τοιάνδε ἢ τοιάνδε ἠθικὴν αὐτοῦ κατάστασιν, χρησιμεύει ἡ λέξις πρὸς παράστασιν διπλῆς τινος ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς κατὰστασεως τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δὴ οὕτως, ὥστε ὁ μὲν «παλαιὸς ἄνθρωπος»(4) δηλοῖ ἐκείνην τὴν ἐκτὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς θείας χάριτος διατελευθῆσαν κατάστασιν, ἐν ἣ ῥύσει γεννώμεθα, καὶ ἐν ἣ ἡ ἕλη ὑπερνικᾷ τὸ πνεῦμα, ἡ ἁμαρτωλὸς ὁρμὴ καὶ κλίσις τὰς ἀγαθὰς καὶ εὐγενεῖς

(1) Ρωμ. 7, 22. 2 Κορ. 4, 16. Ἐφ. 3, 16. 1 Πέτρ. 3, 4.

(2) Πρβλ. καὶ Πλατ. Πολιτ. 9, 589 Α. «ὃ ἐντὸς ἄνθρωπος» Κριτίνου Ἐννεαδ. 5, 1, 10· «ὃ ἔξω ἄνθρωπος» Φίλ. περὶ Γίγαντι. α. 288 . «ὃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἄνθρωπος»

(3) 2 Κορ. 4, 16.

(4) Ρωμ. 6, 6. Ἐφ. 4, 22. Κολ. 3, 9.

διαθέσεις τοῦ πνεύματος, ὁ δὲ βίος εἶναι πλήρης ἀπάτης καὶ ἀνομίας(5). ὁ δὲ «καινὸς ἢ νέος ἄνθρωπος»(6) παριστᾷ τὴν ἐν Χριστῷ ἀναγεννηθεῖσαν φύσιν καὶ καταστάσιν, ἐν ἣ δια τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ πνεῦμα ὑπερνικᾷ τὴν ὕλην, ἢ ἀγαθὴ κλίσις τὰς κακὰς ὁρμὰς, ὁ δὲ βίος ἀυγάξεται λογισμοῖς καὶ ἔργοις χρηστοῖς(7). Δὲν πρέπει δὲ νὰ συγχέηται οὔτε ὁ «ἔσω ἄνθρωπος» μετὰ τοῦ «καινοῦ ἀνθρώπου» οὔτε ὁ «ἔξω ἄνθρωπος» μετὰ τοῦ «παλαιοῦ». Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἐν τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ εὐρηγται τὰ σπέρματα τοῦ καινοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἐν τῷ ἔξω ἀνθρώπῳ τὰ σπέρματα τοῦ παλαιοῦ, ἀλλ' ὅμως ἡ διαφορὰ ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὁ μὲν πρῶτος ὅρος εἶναι διηλωτικὸς τῆς φύσεως, οὐσίας κοινῆς παντὶ ἀνθρώπῳ ἀδιακρίτως εἴτε ἀναγεγεννημένῳ(8), εἴτε μὴ(9), ἐν ᾧ ὁ δευ-

(5) Πρβλ. Γαλ. 5, 19—21. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐννοίᾳ εὐρηγται ἐνίοτε καὶ ἀπλῶς «ἄνθρωπος» καὶ τὸ ἐπίθετον ἀνθρώπινος (πρβλ. ἀνωτέρω § 2 καὶ σημ. 2), ὅπως μόνον ἢ σειρὰ τοῦ λόγου δύναιται νὰ ὀρῆσῃ ἀν εἰς τὴν ἠθικὴν μᾶλλον ἢ διανοητικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀδυναμίαν καὶ ἀσθένειαν ἀποβλέπει ὁ ὁμιλῶν· οὕτως «ἀνθρώπων ἐπιθυμίαι» 1 Περ. 4, 2· «σοφία ἀνθρώπων ἢ ἀνθρωπίνη» 1 Κορ. 2, (4) 5, 18. «κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖν» 1 Κορ. 3, 3. «κατὰ ἄνθρωπον θηριομαχεῖν» (=θηριομαχεῖν καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ κοινὸς ἄνθρωπος ποιεῖ, ὁ μὴ πῶ τῆς θείας χάριτος ἀξιοθετεῖ, δηλ. χάριν προσκαίρων ἀγαθῶν, ἐπαίνων, δόξης, κέρδους κτλ.) 1 Κορ. 15, 32. «κατὰ ἄνθρωπον ἢ ἀνθρώπινον λέγειν, λαλεῖν» (=λαλεῖν κατὰ κοινὸν ἀνθρώπινον λογισμὸν) Ρωμ. 3, 5, 6, 19. 1 Κορ. 9, 8. Γαλ. 3, 15.

(6) Ἐφ. 2, 15, 4, 24, Κολ. 3, 10.

(7) Γαλ. 5, 22—23.

(8) Ἐφ. 3, 16, 2 Κορ. 4, 16, 1 Περ. 3, 4.

(9) Ρωμ. 7, 22.

τερος ὅρος χρησιμεύει ὡς γινώρισμα διακριτικὸν ἀπὸ τοῦ μὴ τοιούτου. Πάντες ἔχουσι τὸν «ἔσω ἄνθρωπον», ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντες εἶναι καὶ «καινοὶ ἄνθρωποι». Πλὴν ἔχει καὶ ὁ καινὸς ἄνθρωπος τὸν «ἔξω ἄνθρωπον ὅπως καὶ ὁ παλαιὸς τὸν «ἔσω».

Σ Ω Μ Α

1. Καὶ τοῦ ὀνόματος τούτου ἡ πρώτη ἀρχὴ καὶ σημασία δὲν εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. Ἡ συνήθης παρὰ τὸ σάος-σῶς, σαῶ-σῶω, σῶζω παραγωγὴ θεωρεῖται παρὰ τινῶν ὡς ἀσυμβίβαστος τῇ παρ' Ὀμήρῳ χρήσει τῆς λέξεως πρὸς δήλωσιν νεκροῦ σώματος ἀνθρώπων τε καὶ ζῶων, ἐν ᾧ τὸ ἔμψυχον σῶμα καλεῖται παρ' αὐτῷ δέμας. Ἄλλ' ἐν πρώτοις ἐν Ἰλιάδι 3, 23—

ὄστε λέων ἔχρησεν μέγαν ἐπὶ σώματι κύρσας
εὐρών ἢ ἔλαφον κεραδὸν ἄγριον ἢ αἶγα

πεινῶν κτλ. δὲν εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ λόγος περὶ ἀπλοῦ πτώματος. Ἐπειτα δὲ, καὶ βέβαιον ἐὰν ὑποτεθῇ, ἡ ὁμηρικὴ σημασία λέξεώς τινος δὲν δύναται νὰ ἐκληρωθῇ ὡς βάσις τοῦ ἐτύμου αὐτῆς, διότι παρ' Ὀμήρῳ ἡ γλῶσσα δὲν παρουσιάζεται ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς γενέσει καὶ οἶονεὶ ἐν παραγάνοις ἀλλὰ φαίνεται ὡς ἤδη διανύσασα οὐκ ὀλίγα στάδια τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ δοθέντος ὅτι ἡ ὁμηρικὴ τῆς λέξεως χρῆσις εἶναι ἡ ἀρχικὴ, κάλλιστα ἠδύνατο τὸ νεκρὸν σῶμα νὰ καλεῖται σῶμα ὡς σεσωσμένον, ὡς τὸ

υπόλοιπον ἢ λείψανον, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀφανιζομένην ζωὴν, ὃν τρόπον καὶ τὰ ὑπολειπόμενα ἔργα συγγραφῆς τινὸς ὀνομάζονται τὰ σφζόμενα. Πιθανώτερον ὅμως εἶναι νὰ ἐσήμαινεν ἀρχικῶς ὄργανικόν τι καὶ ἐπιψυχόν(1) ὡς σῶον καὶ ἀκέραιον, καὶ ἔπειτα τὸ ἀπνουν μείναν πλάσμα(2).

Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ σημασίᾳ, τῇ ἐπικρατεστέραν μὲν παρ' Ὀμήρῳ, οὐχὶ δὲ σπανίᾳ παρὰ τοῖς μετέπειτα, ἀπαντιᾷ ἡ λέξις ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ εἰκοσάκις ἐπὶ ἀνθρώπων τε καὶ ζώων,(3) καὶ δὴ ὅλως συνωνύμως τῷ τοῦ παρακμάζοντος ἑλλητισμοῦ πτώματι(4)

(1) Πρὸς τὸ γερμανικὸν Leib συγγενεῖον πρὸς τὸ Leben καὶ τὸ ἀγγλικὸν life [κατὰ τὴν ἀρχαιότεραν χρῆσιν] συγγενεῖον πρὸς τὸ live.

(2) Παρὰ τοῖς Ὁ. ἀποδίδεται διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ὅτε μὲν τὸ Gezah (=σάρξ), ὅτε δὲ τὸ gevali ἢ genigah (εὐχρηστον ἐπὶ ζῶντος τε καὶ νεκροῦ σώματος) ἄλλοτε τὸ χαλδαϊκὸν gochem ἢ ἔβρ. ἔσεμ (=σῶμα;) καὶ ἄλλοτε τὸ nebelah (=πτώμα).

(3) Ἰουδ. σγ. 9. Πρ. 9, 10. Ἑβρ. 13, 11. Μτθ. 27, 52.

(4) Οὕτω τὸ Ματ 24, 28 «ὅπου εἶναι ἢ τὸ πτώμα ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί» ἐν τῷ παραλλήλῳ χωρίῳ παρὰ Λουκᾶ ἔχει «ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ κτλ. Ὡσαύτως περὶ τοῦ σώματος τοῦ Βαπτιστοῦ ἀποκεφαλισθέντος παρὰ μὲν Ματ. 14, 12 (τοῦλάχιστον κατὰ τὴν κοινὴν ἐκδοσιν) κεῖται σῶμα, ἐν τῷ παρὰ Μάρκῳ 6, 29 πτώμα. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι τοῦ λόγου ὄντος περὶ τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου ἐσταυρωμένου, πλὴν ἑνὸς χωρίου ἀμφισβητουμένου (Μαρ. 15, 45) ἀπαντιᾷ ἡ λέξις σῶμα (Μαρ. 27, 58 κ. ἔξ. Μαρ. 15, 43. Λουκ. 23, 52, 55. Ἰω. 19, 31, 38, 40, 20, 12.) ἀλλ' ἔχομεν ἀπ' ἑτέρου πρὸς τῷ ἤδη μνημονευθέντι χωρίῳ τοῦ Μάρκου περὶ τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ τὸ τῆς Ἀποκαλύψεως 11, 8 κ. ἔξ. ἔνθα τὰ σώματα τῶν δύο φονευθέντων μαρτύρων τοῦ Χριστοῦ λέγονται πτώματα.

2. Πολλῶ σπουδαιότερα εἶναι ἡ ἄλλη τοῦ ὀνόματος χρῆσις ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ. Πρὸς εὐσύνοπτον δὲ ἀνάπτυξιν τῆς ποικίλης ὕλης διακρίνομεν τετραπλῆν τινα τῆς λέξεως ἐκδοχὴν, τὴν κυρίαν, τὴν καταχρηστικὴν, τὴν συνεκδοχικὴν καὶ τὴν μεταφορικὴν. Καὶ κυριολεκτικῶς μὲν, ὡς δηλωτικὴ τοῦ ζῶντος σώματος, ἀπαξ μόνον εὑρηται περὶ ζώου, (Ἰάκ. 3, 3), συχνότερον δὲ περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος(1), καὶ δὴ α' ὡς ὄργανικῶ ὅλου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ μέλη αὐτοῦ καθ' ἕκαστα διαλαμβανόμενα(2) β', ὡς ἐξωτερικοῦ καὶ φθαρτοῦ συστατικοῦ μέρους τοῦ ἀν-

τουθ' ὑπερ δεικνυσὶν ὅτι ἡ λέξις αὕτη δὲν εἶχε τότε τὸ κακῆχον, ὅπου ἔχει νῦν λεγόμενον ἐπὶ ἀνθρώπων.

(1) Ματ. 5, 29, 14, 8. Ματ. 26, 12. Ρωμ. 4, 19. 1 Κορ. 7, 4, 13, 3. 2 Κορ. 4, 10, 10, 10. Γαλ. 6, 17. Φίλ. 1, 20. Κολ. 2, 23. Ἰαν. 2, 18. Ἑβρ. 10, 23. Οὕτω καὶ περὶ τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἀνεχθέντος μὲν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἐπὶ τοῦ σταυροῦ Ἑβρ. 10, 5. 10. Ρωμ. 7, 4. Κολ. 1, 22 (ἐνθα «τὸ σῶμα τῆς σαρκὸς» σημαίνει τὸ σάρκινον, τὸ ἐκ σαρκὸς συγκείμενον, τοῦτέστι τὸ φυσικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μεταφορικῶς καλουμένην σῶμα, οὗ ὑπάρχει κεφαλὴ πρὸς βλ. σγ. 18 καὶ 24) Ἰω. 2, 21 («περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ—περὶ τοῦ ναοῦ οὐδὲν ἄλλο δηλοῦντος ἢ τὸ σῶμα αὐτοῦ») μεταλαμβάνοντος δὲ ἐν τῷ μυστικῷ θεϊκῷ αὐτοῦ) ὅλως συνωνύμως τῇ σαρκὶ καὶ διακρινόμενον τοῦ αἵματος, Ματ. 26, 26. Ματ. 14, 22. Λουκ. 22, 19. 1 Κορ. 11, 24—29.

(2) Ρωμ. 12, 4, 5. 1 Κορ. 12, 12—25. Ἰαν. 3, 2, 6. Ματ. 2, 29, 30, 6, 22, 23. καὶ τὸ παραλλήλον παρὰ Λουκᾶ, ἐνθα ἄριστα 8 Ζυγῆβητος «ἀπὸ τοῦκατὰ τὸσῶμα παραδείγματος περὶ τῆς ψυχῆς δίδωσι νοεῖν ἐὰν αὕτη ὅλη φωτεινὴ ἢ, μὴ ἔχουσα μέρος σκοτισμένον πάθει, μήτε τὸ λογιστικόν, μήτε τὸ θυμικόν, μήτε τὸ ἐπιθυμητικόν, ἔσται φωτεινὴ ὅλη οὕτως, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ αὐτοῦ.

θρώπου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἀφθαρτον αὐτοῦ φύσιν, εἴτε ὡς ψυχὴν(3), εἴτε ὡς πνεῦμα(4), εἴτε ἀμφοτέρω ὡς ψυχὴν καὶ πνεῦμα(5) χαρακτηριζομένην· γ) ὡς περιβολῆς καὶ σκενώματος τῆς ψυχῆς ἐν τῇ παρουσίᾳ ταιλαιπώρω καὶ πολλῶν κακῶν γεμούση ζωῆ(6)· δ) ὡς καθ' ἑαυτὸ μὲν οὔτε ἀγαθοῦ οὔτε κακοῦ ὄντος, γινομένου δὲ ἢ ὀργάνου τῶν εὐγενῶν ἡμῶν ὄργων καὶ σκεύους ἀγίως συνῆς· ἢ τουναντίον ὀργάνου τῆς ἁμαρτωλοῦ ροπῆς καὶ σκεύους ἀκαθαρσίας(7).

3. Καταχρηστικῶς δὲ, ἐκ τῆς τοῦ λόγου σειρᾶς, ἢ προσηγορία τοῦ σώματος ἀποδίδεται καὶ εἰς φυτὰ ἐν 1 Κορ. 15, 37, 38. Αὐτόθι δὲ ἐν στχ. 40 εἰς τὰ «σώματα ἐπίγεια» (ἀνθρώπων, ζώων καὶ φυτῶν) ἀντιτίθενται τὰ «σώματα ἐπουράνια» ὅφ' ἃ τινὲς μὲν τῶν ἐρμηνευτῶν ἐννοοῦσι τοὺς

(3) Ὡς ἀρχὴν καὶ πηγὴν ἢ τῆς σωματικῆς καὶ προσκαίρου ζωῆς Ματ. 6, 25. Λου. 12, 22, 23. ἢ τῆς πνευματικῆς καὶ αἰώνιου Ματ. 10, 28. Λου. 12, 4.

(4) Ρωμ. 8, 10. 1 Κορ. 5, 3, 6, 20. (κατὰ τὴν κοινὴν ἐκδοσιν) 7, 34. Ἰαν. 2, 26.

(5) 1 Θεσ. 5, 23.

(6) Ἐβρ. 13, 3. 2 Κορ. 5, 6. 8. 12, 2. 3.

(7) Ρωμ. 1, 24, 8, 10—13, 12, 1 (πρὸς ἀυτόθι καὶ πρὸς τῶν μελῶν τοῦ σώματος 6, 13, 19, 7, 28) 1 Κορ. 6, 13—20, 9, 27. 2 Κορ. 5, 10. Ἐνταῦθα ἀνάγονται καὶ αἱ φράσεις Ρωμ. 6, 6 «τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας (=τὸ σῶμα οὐ ἄρχει, ἐν ᾧ βασίλευε ἡ ἁμαρτία, πρὸς στχ. 12) Κολ. 2, 11 «τὸ σῶμα τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός» [ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν «τὸ σῶμα τῆς σαρκός»]=τὸ σῶμα οὐ κυριεύουσιν αἱ ἁμαρτωλοὶ φυσικαὶ ὄρμαι καὶ κλίσεις). Ἐπίσης δὲ καὶ Ρωμ. 7, 24 «σῶμα τοῦ θανάτου=σῶμα οὐ κυριεύει ὁ θάνατος, ὡς ἀμοιβὴ καὶ ἐπακολούθημα τῆς ἁμαρτίας.

ἀγγέλους, ὡς ἔχοντας εἶδος τι σώματος αἰθερίου καὶ ἀφθάρτου, τοιούτου, οἷον θὰ ἀναλάβωσιν οἱ εὐσεβεῖς μετὰ τὴν ἀνάστασιν(1), καὶ ὅπερ πρὸς διάκρισιν τοῦ ψυχικοῦ, τοῦ ἐκ σαρκὸς καὶ αἵματος συγκειμένου φυσικοῦ καὶ ὕλικου σώματος ἡμῶν, προσαγορεύει ὁ Ἀπόστολος «πνευματικόν»(2) ὄν τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ ἐγένετο εἰς πνεῦμα ζωοποιῶν, ἄλλοι δὲ, ἐπὶ τοῦ ἐπομένου στίχου βασιζόμενοι, ἐννοοῦσι τὸν ἥλιον τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, οὐ μόνον κατὰ τὴν νεωτέραν ἀστρονομικὴν χρῆσιν τῆς λέξεως, ἀλλὰ καθ' ἣν ἐννοίαν ἀπαντᾷ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπὶ τοῦ σύμπαντος ἀποτελοῦντος οἰοεὶ ὀργανικόν τι ὅλον(3) καὶ ἐν γένει ὡς φιλοσοφικὸς ὅρος ἐπίπαντος καὶ ἀνοργάνου πράγματος καὶ ἀνοργάνου ὕλης.(4) Ἐνταῦθα ἀνάγεται καὶ ἡ ἐπιγενικωτέρα καὶ σπανιωτέρα τῆς λέξεως ἐκδοχὴ πρὸς δῆλωσιν αὐτοῦ τοῦ εἶναι, αὐτῆς τῆς οὐσίας, αὐτῆς τῆς πραγματικῆς

(1) Πρὸς Ματ. 22, 30, 31.

(2) 1 Κορ. 15, 44--54. Πρὸς τῆς αὐτῆς διδασκαλίας πρὸς καὶ Ρωμ. 8, 23, 2 Κορ. 5, 2 κ. ἐξ. καὶ μάλιστα Φιλ. 3, 21. Ἐνθα λέγει ὁ Ἀπόστολος ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ «μετασχηματῶσιν τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν (=τὸ νῦν εἰς ταπεινώσιν, εἰς παντοίας ἐλλείψεις καὶ ἀσθενείας καὶ παθήματα ὑποκειμενὸν ἡμῶν σῶμα) εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ (=τῷ θεοζασημένῳ αὐτοῦ σώματι, ἐν ᾧ ἀνελήθη εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐν ᾧ ἀπαυγάξει ἡ θεία αὐτοῦ δόξα καὶ μεγαλειότης, διότι ὡς λέγει ἐν Κολ. 2, 9 «ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς»)

(3) Πλάτ. Τιμ. σελ. 51, Β. 32. C. Διοδ. 1, 11.

(4) Πλάτ. Πολιτ. σελ. 288, Δ. καὶ σγγνὰ παρ' Ἀριστ. Πλουτ. Σίξτωφ Ἐμπειρ. πρὸς καὶ Λουκιανοῦ Βίων πρῶσις 25.

πτος, ἀντιθέτως πρὸς τὴν σκιάν.(5) Οὕτως ἀπαξ μόνον ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ, Κολ. 2, 17 «ἐστὶ σκιά τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.»

4. Καὶ συνεκδοχικῶς, ὡς δηλωτικῆ τοῦ βίου ἀνθρώπου(1), καὶ δὴ τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σωματικῶς μόνον ἐκτιμωμένων δούλων, εὑρεται ἀπαξ μόνον ἐν Ἀποκαλ. 18, 13—(2). Πολλῶ συνηθεστέρα εἶναι ἢ τῷ Παύλῳ ἰδιάζουσα μεταφορικῆ τοῦ ἡμετέρου ὀνόματος χρῆσις, καθ' ἣν ἡ ἐκκλησία, τουτέστι τὸ σύνολον τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων παρίσταται ὡς τις ὁλομέλεια κοινωνικῆ, ὡς σύστημα ἀνθρώπων οὕτω στενῶς πρὸς ἀλλήλους συνδεδεμένων, ὥστε οἱ πάντες ὑπὸ ἀρχηγὸν καὶ κεφαλὴν τὸν Χριστὸν νὰ ἀποτελῶσιν ἓν ὄργανικὸν βίον, ὃν τρόπον τὰ διάφορα μέλη ἀποτελοῦσι τὸ ζῶν ὄργανικὸν σῶμα. «Καθάπερ ἐν ἓν σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει προᾶξιν (= λειτουργίαν), οὕτως οἱ πολλοὶ ἐν σώμα ἕσμεν ἐν Χριστῷ.»(3)

(5) Ὁὕτω Λουκιαν. Ἑρμῆος 29 τὴν σκιάν θηροβίαν, εἰσάσαντα τὸ σῶμα· Ἰώσηφ. Ἰουδ. Πόλ. 2, 2, 5. «σκιάν αἰτησόμενοι βασιλείας, ἧς ἤσπασαν ἑαυτῶ τὸν σῶμα» καὶ Φίλων περὶ ευγγέσεως γλωσσ. 434: «τὰ μὲν ρητὰ τῷ χρησίων σκιάς τινας ὄσαναι σωματίων εἶναι τὰς δ' ἐμφαινομένας δυνάμεις τὰ ὑφροτώτα ἀληθεῖς πράγματα» πρβλ. καὶ Ν. Ποιμένος ἔτος Α' τευχ. 11, σελ. 678-80

(1) Συχνά παρὰ ποιηταῖς περιφραστικῶς, ἀλλὰ καὶ δικλῶς ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ ἀτόμου τοῦ προσώπου, πρβλ. Θου. 2, 41, 1, 3, 65, 3, 6, 16, 4, 17, 3, Αἰσχίν. κατὰ Κτησ. 78. καὶ ἐν τῇ συνήθει φράσει «σώματα καὶ χρέματα» Θου. 2, 58, 2, 64, 3, (σώμ. καὶ πόνους) Ξενοφ. Ἀναβ. 1, 9, 12 καὶ συχνά παρὰ Ρήτορ.

(2) Πρβλ. Γεν. 36, 6. Τωβ. 10, 11, 2. Μακκ. 8, 11. Σημειώ- τέον δὲ εἶναι μόνον παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις ἀπαντᾷ ἡ λέξις ἐν τῇ σημασίᾳ ταύτῃ ἄνευ τινὸς προσθετικισμοῦ Πολυδ. 3, 78. Lob. ad Phryg. σελ. 378, κ. 65.), ἐν ἣ παρὰ τοῖς δοκιμωτέροις μετὰ προσδιορισμοῦ τινός, ὡς «σωμ. οἰκειτικῆς· σώματα αἰχμάλωτα» «σώματα δούλα» Αἰσχίν. σελ. 3, 19. Δημ. σελ. 480, 10 Ξεν. Ἀπο. 3, 6, 2. Ἑλλ. 2, 1, 12. καὶ ἄλλ.

(3) Ρωμ. 12, 5. 1 Κορ. 10, 17, 12, 12-27. Ἑφ. 1, 23, 2, 16, 4, 4, 12, 16, 5, 23, 28, 30, Κολ. 1, 18, 24, 2, 19, 3, 15.

ΤΟ ΠΡΩΤΕΙΟΝ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΕΙΟΝ ΤΟΥ ΠΑΠΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ

ΤΟΥ ΙΕΡΟΥ ΚΡΥΣΤΟΛΟΓΟΥ

Τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν πάντοτε ἐπηρεάζουν τὰς σκέψεις καὶ τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐνεργείας τῶν τε ἀτόμων καὶ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν ὁμάδων. Τίς δύναται νὰ ἀρνηθῆ τὴν δύναμιν τῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενον τῶν δύο τούτων χρονικῶν σημείων;

Ἡ ἀρχὴ αὕτη διατηρεῖ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς, καὶ με ἀύξησιν μάλιστα εἰς τὸν κύβον, ὅταν πρόκειται νὰ κρίνωμεν τὸ σημερινὸν παρὸν παρασκευασθὲν ὑπὸ πρωτοφανῶν συμπεπικνωμένων σοβαρῶν γεγονότων, ἅτινα ἐδημιούργησεν ἡ ἐχρωμάτισεν ὁ λήξας ἢ καὶ ὡς μὴ λήξας δυνάμενος νὰ θεωρηθῆ παγκόσμιος πόλεμος.

Κατόπιν τῆς γενικῆς ζυμώσεως καὶ ἀναστατώσεως, τῆ ὁποῖαν προὐκάλεσεν ὁ κατακλυσμὸς τοῦ αἵματος, καὶ ἰδίᾳ κατόπιν τῶν ἰδιαιτέρων περιστάσεων ὑπὸ τὰς ὁποῖ- ας εὐρίσκεται ἡ παπικὴ Ἐκκλησία, ἀνέμενον ὅλοι οἱ πραγματικοὶ φίλοι τοῦ Χριστοῦ ὅπως μεταβάλουν σκέψεις, ἀντιλήψεις, μεθόδους καὶ ἐνεργείας οἱ προκαθήμενοι τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης· ἀνέμενον τὴν μεταβολὴν ταύτην διό- τι θεωροῦν τὴν ἀλλαγὴν ταύτην — καὶ δικαίως — ἐπρωτόν ὄρον τῆς προσεγγίσεως καὶ εἰτα τῆς ἐνώσεως πα- σῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ. Δυστυχῶς ὁμως ἡ πί- εσις τῶν γεγονότων, ἡ σκληρὰ πραγματικότης κατ' οὐδὲν

βαίνεται μεταβαλοῦσα τὰς αἰωνοβίους σκέψεις καὶ τὰ γαλαῖα ὄνειρα τῶν ἀδελφῶν κληρικῶν τῆς Δύσεως.

Ὁ Καρδιάλιος Nicolo Marini οὐ πρὸ πολλοῦ ἐξέ-
ωκεν ἰταλιστὶ σύγγραμμα ἐκ 320 σελίδων ἀποτελού-
μενον καὶ φέρον τὸν τίτλον «Τὸ πρωτεῖον τοῦ ἁγίου
Πέτρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ κατὰ τὸν Ἰωάννην
τὸν Χρυσόστομον». Ὁ ρηθεὶς καρδιάλιος ἀφιερώνει τὸ
ἐπισημασμένον ἐκδοσὶν ἰδὼν τὸ φῶς ἔργον του εἰς τὸν νῦν
πάπαν Βενέδικτον τὸν ΙΒ', τὸν ὀρισθέντα, ὡς λέγει,
merum decorisque orientalium ecclesiarum providentissi-
mum restotutorem.» Διὰ τοῦ ὀγκώδους συγγράμματός του
ὁ καρδιάλιος καταλήγει, ὡς ἄλλως τε καὶ ἡ ἀφιέρωσις ἀρ-
κούνητος ὑποδεικνύει, εἰς τὸ ἐξῆς, συμπέρασμα: «Οἱ κεχωρι-
σμένοι ἀδελφοὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ ἐ-
πανέλθουν εἰς τοὺς κόλπους τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας,» ἀνα-
πολαύσασιν τοῦ φωτὸς τοῦ φωταβόλου ἀστέρος, ὅλος εἶναι
ὁ πάπας Βενέδικτος ὁ ΙΒος. Αὐτὴν τὴν ἐπιστροφὴν ἐπιβάλλει,
κατὰ τὸν κ. Marini, καὶ ἡ σχετικὴ πρὸς τὸ πρωτεῖον τοῦ
Ἀποστόλου Πέτρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ διδασκαλίαν
τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

Αἱ ἐν τῇ βιβλίῳ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος καθολικοῦ κληρι-
κοῦ ἐκφραζόμεναι ἰδέαι εἶναι ἐντελῶς σύμφωνοι πρὸς τὰ
προπαιγανδιστικὰ καθιδρύματα τὰ ὁποῖα ἐσχάτως ἵδρυσεν
ἐν Ρώμῃ ὁ ρηθεὶς πάπας «διὰ τὸ ἔργον τῆς εἰς τὸν καθολι-
κισμόν ἐπιστροφῆς τῶν σχισματικῶν Ἀνατολικῶν».

Τὸ τοιοῦτον βιβλίον τοῦ Marini ἐφείλκυσεν ἰδιαιτέ-
ρας τὴν προσοχὴν τῶν Παλαιοκαθολικῶν Θεολόγων. Ἐν τῇ
γνωστῇ ὑπ' αὐτῶν περιοδικῇ «internationale Kirchliche zeit-
schrift» (φυλλάδιον Ἀπριλίου-Μαΐου 1920 σελ. 144-153)
εὑρίσκομεν γερμανιστὶ συνταχθεῖσαν καὶ ἀντὶ ὑπογραφῆς
τὰ ἀρχικὰ γράμματα Ε. Η φέρουσαν συνοπτικὴν ἀνάλυσιν

καὶ ἀναίρεσιν τῶν ἐπὶ σεσαλευμένων βάσεων καὶ ψευδῶν
μαρτυριῶν στηριζομένων συμπερασμάτων τοῦ Marini.

Ἐκ τῆς ἐν λόγῳ ἀναλύσεως λαβὼν ἀφορμὴν ὁ χαράσι-
μων τὰς γραμμὰς ταύτας ἐθεώρησε καλὸν νὰ ἐξετάσῃ ἕκτε
νέστερον καὶ συστηματικώτερον τὴν σχετικὴν πρὸς τὴν
προσημειωθὲν θέμα διδασκαλίαν τοῦ μεγάλου ἐκείνου πα-
τριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τοιοτοτρόπως θὰ κατα-
στῆ περισσότερον φανερὸν τὸ ἔωλον καὶ ἀστήρικτον τῶν
ἐπιχειρημάτων καὶ συλλογισμῶν τοῦ προμνησθέντος καρδι-
αλίου.

Ἐν πρώτοις δεόν νὰ ἐξετασθῇ ἡ μεταξὺ τοῦ πάπα Ἰω-
νοκεντίου καὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀλληλογρα-
φία ὡς καὶ ἡ δῆθεν— ὑποβολιμαία καὶ σκόπιμος μεταξὺ
τοῦ αὐτοῦ πάπα καὶ τοῦ Αυτοκράτορος Ἀρκαδίου τοιαύτη
Ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν ἀναλόγων ἐκφράσεων τῶν δύο
τούτων ἀλληλογραφιῶν θὰ ἐξαχθῇ ἡ ἀλήθεια.

Οἱ καθολικοὶ ἀποδίδουν μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ γε-
γονονὸς ὅτι ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἀπετάθη πρὸς τὸν
πάπαν. Τὸ τοιοῦτον κατ' αὐτοὺς μαρτυρεῖ ὅτι ὁ ἐν λόγῳ
ἱερός ἀνὴρ ἀνεγνώριζε τὸ ἀπόλυτον κράτος καὶ τὴν οἰκου-
μενικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πάπα ἐν τοῖς ἀφορώσει τὴν Ἐκ-
κλησίαν τοῦ Χριστοῦ ζητήμασι. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος
ἔγραψεν εἰς τὸν πάπαν διέκτραγφῶν τὰ καταλαβόντα αὐ-
τὸν δεινὰ διότι ἀπὸ μέγεθος τῶν δεινῶν οὐδὲ ἐν μέρος τις οἰ-
κουμένης ἀφῆκεν ἀνάγκην εἶναι τις χαλεπῆς ταύτης τραγω-
δίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς τῆς γῆς ἐσχατίας φέρουσα ἡ φῶ-
μι τὰ γεγενημένα, πολλὴν πανταχοῦ ὀργὴν καὶ ὀλοφυρμὴν
εἰργάσατο.» Migne τόμ. 47 ἐν ἀρχῇ εἰς τὸν Διάλογον τῆ
Παλλαδίας, καὶ τομ. 52 ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ σ. 529 καὶ
Mansi τομ. Γ. 1114 κ. ἐξῆς. Ἠλπίζε δὲ ὁ ἱερός ἀνὴρ ὅτι διὰ
τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης θὰ προήρχετο κα-

ἀπάνσιση τοῦλάχιστον μετριοσμοῦ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώ-
 ου. Πῶς δὲ εἶναι δυνατόν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἰωάννης
 Χρυσόστομος καταφεύγων οὕτω πρὸς τὸν πάπαν ἀνε-
 γώριζε μονοκρατορίαν τούτου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφ' οὗ ἐν
 ἡ αὐτῇ ἐπιστολῇ ἀποτείνεται καὶ πρὸς τοὺς ἐπισκόπους
 Μεδιολάνων καὶ Ἀκιλησίας Βενέριον καὶ Χρωμάτιον; Ὅχι
 ὄνον ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς ρητῶς ἀναφέρεται «ἐγράφη
 ἐ αὐτῇ καὶ πρὸς Βενέριον ἐπίσκοπον Μεδιολάνων καὶ πρὸς
 ρωμάτιον ἐπίσκοπον Ἀκιλησίας», ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέρῳ μέρει
 τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς ἀναγινώσκουμεν: «μαθόντες τοίνυν ἅ-
 ντα κύριοί μου καὶ τιμιώτατοι καὶ εὐλαβεστάτοι»...

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς ἀναγινώσκο-
 εν τὰς λέξεις: «τῷ δεσπότῃ μου αἰδεσίμῳ καὶ θεοφιλε-
 τάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰννοκεντίῳ» Ἡ λέξις ὁμοίως δεσπότης οὐ-
 ἐν ἐνταῦθα σημαίνει δυνάμενον νὰ ἐρμηνευθῇ ὑπὲρ τῆς θε-
 ρίας τοῦ Μαρτίνι διότι «κύριοι» ἐπικαλοῦνται ἐν τῇ αὐτῇ
 ἐπιστολῇ, ὡς ἤδη εἶδομεν, καὶ ἕτεροι δύο ἐπίσκοποι τῆς
 γαλίας. Καὶ οἱ κομισταὶ τῆς ἐπιστολῆς ἐπίσκοποι, ὁπαδοὶ
 τοῦ Ἰ. Χρυσοστόμου τιτλοφοροῦνται κύριοι» («ταῦτα οὖν ἅ-
 ντα λογιζάμενοι καὶ παρὰ τῶν εὐλαβεστάτων ἀδελφῶν
 ἡμῶν ἐπισκόπων σαφέστερον πάντα μαθόντες».) Ἄλλως τε
 καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος χρυσόστομος λέγει «ὅταν ὁμοτίμοις γρά-
 ψωμεν δεσπότῃ ἐν τῇ προρρήσει καλοῦμεν τὸν δεχά-
 μενον τὴν ἐπιστολήν» (ὁμιλίαι) ἐπιτίμησις κατὰ τῶν ἀπο-
 κειμένων καὶ παραινεσις πρὸς τοὺς παρόντας» Migne τόμ.
 1 σελ. 149-50).

Ὁ Ἰ. Χρυσόστομος διεκτραγωδῶν ἐν τῇ πρὸς τὸν πά-
 παν Ἰννοκέντιον ἐπιστολῇ του τὴν παρὰ πάντα νόμον καὶ
 κανόνα προσγενομένην αὐτῷ ἀδικίαν — «τὰ γὰρ γεγενη-
 ῖνα παρ' αὐτῶν ἐκτὸς εἰσὶ πάσης ἀκολουθίας καὶ παν-
 τὸς νόμου καὶ κανόνος ἐκκλησιαστικοῦ» — δὲν ἐκλιπαρεῖ

τὴν συγκρότησιν παρὰ τῷ πάπῃ καὶ ὑπὸ τοῦ πάπα δικα-
 στηρίου, πολλῶ δὲ ὀλιγώτερον τὴν ὑπὸ μόνου τοῦ πάπα
 κρίσιν, ἀλλὰ λέγει ὅτι εἶναι ἔτοιμος «καὶ ἕκατὸν καὶ χιλί-
 ῶν ἐπισκόπων παρόντων ἀποδύσασθαι τὰ ἐγκλήματα»,
 καὶ ἐπομένως προτείνει τὴν σύγκλησιν συνόδου ἐπισκόπων
 Ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ πάπας Ἰννοκέντιος γράφων πρὸς
 τὸν πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον, ἀφοῦ λέγει ὅτι
 δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀπόσχη τῆς πρὸς τὸν Ἰ. Χρυσόστο-
 μον ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας δὲν ἀναφέρει περὶ ἀνεκ-
 κλήτου τινος παπικῆς κρίσεως ἀλλ' ἀπάντησον, λέγει, τῇ
 κατὰ Χριστὸν γινομένην Συνόδῳ, κακεῖ τὰς αἰτίας γυμνά-
 σασ ὑπὸ μάρτυσι τοῖς Νικαίας κανόνσι ἀναντίρρητον τὴν
 ἀσφάλειαν σχῆσιν» Migne 47 σελ. 13 ἐνθα λέγεται ἐν πα-
 ρενθέσει «ἄλλον γὰρ κανόνα ἢ Ρωμαίων οὐ παραδέχεται
 Ἐκκλησία.»

Ὁ αὐτὸς πάπας γράφων πρὸς τὸν Κληρον τῆς Κων)-
 σταντινῆς λέγει περὶ τῶν κανόνων τῆς ἐν λόγῳ Συνόδου σχε-
 τικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ Ἰ. Χρυσοστόμου τὰ ἐξῆς:
 «περὶ τῆς τῶν κανόνων παραφυλακῆς τούτοις δεῖν ἐπε-
 σθαι, οἵτινες ἐν Νικαίᾳ εἰσὶν ὠρισμένοι, οἱς μόνοις
 ὀφείλει ἐξακολουθεῖν ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ τούτους
 γνωρίζειν.» προκειμένου δὲ περὶ τοῦ τρόπου τῆς διορ-
 θώσεως τῶν κακῶς ἐχόντων ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ
 ἀποφαίνεται ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ κατὰ τὸν ἀκόλουθον
 τρόπον «Ἀλλὰ τί κατὰ τῶν τοιούτων νῦν ἐν τῷ πα-
 ρόντι ποιήσωμεν; Ἀνάγκαια ἐστὶ διάγνωσις συνοδική,
 ἣν καὶ πάλαι ἔφημεν συναθροιστέαν, μόνη γὰρ ἐστὶν ἥτις
 δύναται τὰς κινήσεις τῶν τοιούτων καταστεῖλαι καταιγίδων»
 Migne τομ. 52 σελ. 538 πρβ. Mansi τομ. I' 2096-2200)

Καὶ ὅταν συγκληθῆις εἰλικρινῶς ὁπάπας ἐπὶ τῇ πλη-
 ροφορίᾳ τῶν δεινῶν ἅτινα ὑφίσταντο οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Ἰ.
 Χρυσοστόμου ἔγραψε πρὸς τὸν Ἀυτοκράτορα τῆς Δύσεως

Ὁνώριον οὐχὶ δι' ἄλλο τι, παρά διὰ τὴν παρακαλέσθαι αὐτὸν ὅπως ἐπέμβῃ παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἀρκαδίῳ καὶ ἀξιῶσθαι τὴν σύγκλησιν συνόδου. Καὶ ἡ Σύνοδος αὕτη προῦκειτο κατὰ σύστασιν τῶν ἐπισκόπων τοῦ πάπα τὴν συγκροτηθῆναι ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐξ ἐπισκόπων ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν.

Πλὴν τούτου ὁ πάπας ἐν τῇ πρὸς τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον ἀπαντητικῇ ἐπιστολῇ του περιορίζεται εἰς τὸ τὴν συνιστᾶ αὐτῷ ἀδελφικῶς καὶ Χριστιανικῶς μακροθυμίαν καὶ ὑπομονὴν «βοηθεῖν οὐ δυνάμενος» ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ Διαλόγῳ τοῦ Παλλαδίου. (Migne tom. 47 σ. 13).

Ὡς εἶναι δὲ γνωστὸν πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον ἀπέταθον ὅχι μόνον ὁ Ἰ. Χρυσόστομος καὶ οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον. Ἡ τοιαύτη πράξις ἐξηγεῖται ἐκ τῆς ἀνάγκης ἐν ἣ εὐρίσκειτο ἑκατέρω τῶν μερίδων ὅπως ἀσφαλίσῃ ἑαυτὴν διὰ τῆς λεγομένης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ἣ ὅπως ἐλέγομεν ἐσχάτως ἐν τῷ περὶ ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν γαλλικῶ ἡμῶν ἔργῳ, τῆς ἐξωτερικῆς ὀργανικῆς ἐνώσεως. Ἡ ἔλλειψις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας συμφώνως πρὸς τὴν γνωστὴν θεωρίαν τοῦ Μ. Βασιλείου ἐδημιούργει σχίσμα. Τοῦτο ἀκριβῶς ἀπετροπιάζοντο ἀμφότερα τὰ στρατόπεδα.

Ὅτι δὲ καὶ αἱ δύο αἱ μερίδες ἐφοβοῦντο τὴν διακοπὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μετὰ τῆς Ρώμης κοινωνίας — διακοπὴν ἐμφαίνουσαν ἀντικανονικότητα εἰς βάρος τοῦ καθ' οὗ ἡ διακοπὴ αὕτη — καταφαίνεται ἐκ τῆς πρὸς τὸν Θεόφιλον ἀπαντητικῆς ἐπιστολῆς τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου. «Ἀδελφέ Θεόφιλε, ἀρχεται ἡ ἐν γόγῳ ἐπιστολή, ἡμεῖς καὶ σὲ ἴδμεν κοινωνικῶν καὶ τὸν Ἰωάννην.» Ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὕτη κοινωνία, ἣν ἐπὶ τοῦ προκειμένου περὶ πολλῶν ἐποιοῦντο ἀμφό-

τεραι αἱ μερίδες, ἐνεῖχε σπουδαιότητα ὅχι μόνον ὅταν ἀφεῖν ὡρα τὸν θρόνον τῆς Ρώμης, ἀλλ' ὅταν ἀνεφέρετο καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας εἴτε ἀνατολικὰς εἴτε δυτικάς. Ὅταν ὁ ἐπίσκοπος Πισυνούντος, ὀπαδος τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ἦλθεν εἰς τὴν Ρώμην παρουσίασεν εἰς τὸν πάπαν γράμματα «τῶν ἀπὸ Καρίας ἐπισκόπων, ὅπου ἀσπάζονται τὴν ἸΩΑΝΝΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ καὶ τῶν ἀπὸ Ἀντιοχείας πρεσβυτέρων ὅπου ἐπισπῶνται τὴν τῶν Ρωμαίων κοινωνίαν.» Ἦλθε δὲ εἰς Ρώμην ὁ ρηθεὶς ἐπίσκοπος ἀφ' οὗ προηγουμένως περιεδράμε τὴν Ἀνατολὴν «ἠγούζας αὐτόθι τὴν Ρωμαίων κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην». Τὰ ἀνωτέρω ἐπικυροῦσι τὴν γνώμην καθ' ἣν ἑκατέρα τῶν μερίδων, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἐπέζητει τὴν μετὰ τῶν ἐπὶ μέρους ἐκκλησιῶν κοινωνίαν. Ἡ τοιαύτη ὁμῶς μέριμνα περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ταύτης κοινωνίας οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχει πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐπὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας κυριαρχίας τοῦ πάπα, ἀφ' οὗ, ὡς ἤδη ἐσημειώθη, ἐπεδιώκετο ἢ μετὰ τῶν ἄλλων ἐκκλησιῶν — ὅχι μόνον τῆς ρωμαϊκῆς — διατήρησις ἐκκλησιαστικῶν σχέσεων.

Αἱ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Mansi καταχωρηθεῖσαι ἐπιστολαὶ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα Ἀρκαδίον καὶ αἱ πρὸς τὸν πάπαν ἀπαντητικαὶ τοῦ Αὐτοκράτορος τυγχάνουσιν ἀπόκρυφοι σκοπίμοις συντεθεῖσαι ὡς καὶ τὰ γνωστά ψευδοσιδωρία ἔγγραφα τοῦ μεσαιῶνος.

Ὁ Mansi διὰ μὲν τὴν πρὸς τὸν Ἀρκαδίον ἐπιστολὴν σημειοῖ (τόμ. Γ. σ. 1229, 2220). «hanc epistolam Constantius inter spurias reponit» διὰ δὲ τὴν ἀπαντητικὴν τοῦ Ἀρκαδίου προσθέτει «sed et hoc Constantius apocryphum iudicat.» Ὁ Migne ἐν τῷ 52α τόμῳ τῆς πατρολογίας του, ἐν ᾧ παραθέτει τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου τὴν σχετικὴν πρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου πράγματα

τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας παραλείπει νὰ καταχωρήσῃ καὶ τὰς δύο προμηθεύσας ἐπιστολάς. Ἄλλως τε οὔτε ὁ Σωζόμενος, οὔτε ἄλλος τις ἱστορικὸς, οὔτε ὁ Παλλάδιος ἐν τῷ διαλόγῳ του, ἀναφέρουσι τι περὶ τῶν ἐπιστολῶν τούτων. Αἱ φράσεις δὲ τῶν ἐπιστολῶν οἷαι αἱ «ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος καὶ ἀμαρτωλὸς καὶ πιστευθεὶς ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ Πέτρου, ἀφορίζω σέ τε καὶ κείνην τῆς μεταλήψεως τῶν ἀχράντων μυστηρίων,» οὐδεμίαν ὁμοίωσιν ἔχουσι πρὸς τὸ ὕφος καὶ τὴν ἐκφρασιν τῶν πράγματι γνησίων ἐπιστολῶν τοῦ πάπα Ἰννοκετίου. φρασεολογία ὡς ἡ ἀνωτέρω δὲν ἀνήκει εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Β' αἰῶνος, ἀλλ' εἰς χρόνους πολὺ μεταγενεστέρους. Ὁ πάπας τοῦ Βου αἰῶνος παρουσιάζεται, ὡς εἶδομεν, ταπεινὸς ἀνίσχυρος νὰ πράξῃ τι, ἱκετευτικὸς καὶ συννεοούμενος μετ' ἄλλων ἐπισκόπων.

Ἡ ἐκ τῶν φράσεων τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου τῶν σχετικῶν πρὸς τοὺς ἐπαίνους τοὺς ὁποίους οὗτος ἐπιδαψιλεύει τῷ ἀποστόλῳ Πέτρῳ ἀντλούμενη ἐπιχειρηματολογία τῶν Δυτικῶν πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος πατὴρ ἀναγνωρίζει κυριαρχίαν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων καὶ ἐν γένει ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐπιχειρηματολογία, λέγω, αὕτη τυγχάνει ἀσθενεστάτη.

Ἀφίνομεν κατὰ μέρος τὸ σπουδαῖον ἄλλως ζήτημα τῆς σχέσεως τοῦ ἀποστόλου Πέτρου πρὸς τοὺς ἐκάστοτε ἐπισκόπους τῆς Ρώμης ἀπὸ ἀπόψεως ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας. θὰ ἐξετάσωμεν δὲ αὐτὰς ταύτας τὰς ἐκφράσεις τοῦ ἱεροῦ ἀνδρὸς τὰς ἀναφεραμένας εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, καὶ αἱ ὁποῖαι κατὰ τοὺς Δυτικοὺς παρουσιάζουσιν τὸν εἰρημένον ἀπόστολον ὡς τὸν μόνον κυριάρχην τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸν τρόπον τῆς ἐρμηνείας τῶν ἐκφράσεων τούτων μᾶς παρέχει αὐτὸς οὗτος ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος διὰ τῆς ὀρθῆς ἀρχῆς, ἣν θέτει καὶ καθ' ἣν καὶ δεῖ τὰ ῥήματα γυνὰ ἐξετάζειν, ἐπεὶ πολλὰ ἔψεται τὰ ἀσυχύματα. Οὐδὲ τὴν λέξιν καθ' αὐτὴν βασανίζειν, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ προσέχειν τοῦ γράφοντος. «ὑπόμνημα τῆς πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῆς ἐκδοσὶς Ὁξφόρδης τομ. 1V. σ. 25. πρβλ. καὶ ὁμιλία εἰς τὸ «πάτερ, εἰ δυνατόν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο» Migne τομ. 51 σ. 32 «πρὸς τὰ νοήματα στρέφεισθαι καὶ τὸν σκοπὸν τοῦ γράφοντος εἰδέναι καὶ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὰ πάντα συναγαγόντα οὕτω θηρᾶν τὴν ἐναποκειμένην ἔννοιαν.»)

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς θὰ ἐρμηνευθοῦν τὰ χωρία ἐκεῖνα τῶν συγγραμμάτων τοῦ ἱ. Χρυσόστομου ἐν οἷς ἐγκωμιάζεται ὁ ἀπόστολος Πέτρος διὰ λέξεων τιμητικωτάτων. Ὄταν δὲ παραβάλωμεν τοὺς εἰς τὸν ἀπόστολον Πέτρον ἀποδιδόμενους τίτλους πρὸς τοὺς παρὰ τοῦ ἰδιοῦ πατρὸς καὶ εἰς ἄλλους μὲν ἀποστόλους ἰδίᾳ δὲ εἰς τὸν ἀπόστολον Παῦλον ἐπιδαψιλευομένους τοιοῦτους, θὰ κατονηθῆ πληρῆστερον τίς ἡ ἀληθῆς δύναμις τῶν λέξεων ἐκείνων ἃς, οἱ παπικοὶ ἐπικαλοῦνται ὡς ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῶν θεωριῶν των ἐκείνων.

Οἱ τίτλοι «κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων» «ἀπόστολος μέγας» «πρῶτος τῶν μαθητῶν», μετὰ ἄλλων τινῶν ἀναφέρονται ἐν τῇ δ' ἡ περιὲ ἐλεημοσύνης ὁμιλίᾳ ἐνθα ὁ ἱερὸς πατὴρ σκοπεῖ ὅπως καταστήσας μεγίστην τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τοῦ τοιοῦτου καὶ τηλικούτου Πέτρου καὶ τοῦ μεγάλου ἀμαρτήματος τούτου, τῆς ἀρνήσεως δ. λ. δ. τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, παράσχη θάρρος εἰς τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐκ τῶν ἀκρατῶν αὐτοῦ καὶ τλουτοτρόπως διανοίξῃ αὐτοῖς τὴν σωτήριον τῆς μετανοίας ὁδὸν, νὰ δώσῃ ὡς λέγει «ὑπόθεσιν τῆς μετανοίας» τὸ

κορυφή τῶν ἀποστόλων ὃν τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ κορυφαῖος ἀποδοῖται καὶ τῷ ἀποστόλῳ Παύλῳ (ὁμιλία κατὰ ἵπποδρομιῶν καὶ θεάτρων καὶ ὁμιλ. ἐπιστ. πρὸς Ῥωμαίους λβ' 2) καὶ τοῖς ἀποστόλοις Ἰακώβῳ Ἰωάννῃ καὶ Ἀνδρέᾳ (ὁμιλ. λζ. 4 εἰς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου) διὰ δὲ τοῦ ἐπιθέτου «υἱάρας» τιτλοφοροῦνται καὶ ἄλλοι ἀπόστολοι (ὕπομνημα εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν β. 2) οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπάρχει ὅπως ἐκληφθῶσι τὰ ἐπιθετά ταῦτα ὑπὸ ἄλλῃν μὲν σημασίαν πρυσταπτόμενα εἰς τὸν ἀπόστολον Πέτρον, ὑπὸ ἑτέραν δὲ ἀποδιδόμενα εἰς τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους.

Τὰ δὲ «ὑπόμνημα τῶν ἀποστόλων,» «γλωσσά τῶν ἀποστόλων» (Ὁμιλία εἰς τὸ ἀντίεστην κατὰ πρόσωπον Πέτρον, 5) «βιβλία τῶν μαθητῶν» (ὁμιλία σθ'. εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγ. 1) χαρακτηρίζουσι τὸ θερμὸν καὶ πεπαρρησιασμένον τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἀποστόλου Πέτρον, οὗ ἕνεκα ἐν διαφόροις περιστάσεσι προεπήδα τῶν ἄλλων καὶ ἀντὶ πάντων τὸν λόγον ἐλάμβανε, ἐπεὶ εὖτε εἶδει πάντας φθόνγεσθαι. (Ὁμιλία δ' εἰς τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων 3). Τὸ θερμὸν τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἀποστόλου Πέτρον ἐκφράζει ὁ θεῖος Χρυσόστομος διὰ τῶν λέξεων «διάπυρος» (ὁμιλία σγ' εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγ. 1) «θερμὸς καὶ μεμινῶς» (πγ. ὁμι. 3 εἰς τὸ αὐτὸ Εὐαγγ.) «θερμὸς καὶ διεγνεγμένος» (λόγ. ιος κατὰ Ἀνομοίων 2), «πανταχοῦ θερμὸς καὶ παρουσίας γέμων» (Ὁμιλία εἰς τὴν παραβολὴν τῶν μυρίων ταλάντων 3) «θερμὸς μαθητῆς,» (ὁμιλία στ. εἰς τὰς πράξεις 1). Ὁ διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐκφράσεων δηλούμενος χαρακτήρ τοῦ ἀποστόλου Πέτρον δύναται, τοσοῦτον μᾶλλον νὰ θεωρηθῇ ὡς αἰτία τῆς ἰδιαιτέρας στάσεως ἣν κατὰ διαφόρους περιστάσεις τῆς ἀποστολικῆς δράσεως λαμβάνει ὁ ἀπ. Πέτρος καθόσον ὁ ἅγιος Χρυσόστομος ἀναφέρων τὰς περιστάσεις αὐτὰς καθ' ἃς ὁ ἀποστ. Πί-

τρος παρουσιάζεται πρωταγωνιστῶν, ὁμιλῶν πρὸ πάντων καὶ πολλίκις μόνος ἀντὶ πάντων συνεπιφέρει καὶ τὰς τοῦ θερμοῦ χαρακτήρος τοῦ ἀποστόλου Πέτρον δηλατικὰς λέξεις ἐκεῖνας. Οὕτω π. δ. χ. ἐπὶ τῆς ὁμολογίας τοῦ ἀποστ. Πέτρον «σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ζῶντος» λέγει «τί οὖν» (ἀποκρίνεται) τὸ στόμα τῶν ἀποστόλων, ὁ Πέτρος «ὁ πανταχοῦ θερμὸς» (ὁμιλ. νδ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Εὐαγγ. γέλιον 1) «θερμὸς καὶ γλωττα ἀποδίδονται καὶ εἰς τὸν ἀποστ. Παῦλον» (ὁμιλ. γη εἰς τὴν Γένεσιν καὶ εἰς ὁμιλίαν εἰς τὸ ἀντίεστην κατὰ πρόσωπον Πέτρον 7).

Ὅπως δὲ αἱ ἀνω σημειωθείσαι ἐγκωμιαστικαὶ φράσεις ἔχουσι τὴν ἀρχὴν τῶν εἰς τινὰ φυσικὰ ιδιώματα τοῦ ἀποστ. Πέτρον, οὕτω καὶ ἄλλα ἀφιερῶθησαν εἰς τὸν αὐτὸν ἀπόστολον Πέτρον ὑπὸ τοῦ ἱ. πατρὸς ἕνεκα ἄλλων πλεονεκτημάτων τοῦ ἀποστόλου τούτου. Τοιαῦται π. δ. χ. εἶναι ἡ «πέτρα ἀβραάμ» «λατὴν ἀκαταμάχτου» «κύριος ἀδάλυτος» (ὁμιλία εἰς τὸν Πέτρον καὶ Ἡλίαν 1.) Δηλοῦσι δὲ αὗται τὴν σταθερότητα τῆς πίστεως τοῦ ἀποστόλου Πέτρον δι' ἣν καλεῖ αὐτὸν ὁ ἱ. Χρυσόστομος «πιστότατος» (ὁμιλ. λη' Α. Κορινθ. 4) «ἰσχυρότατος τῆς πίστεως» (ὁμιλία εἰς τὴν παραβολὴν τῶν μυρίων ταλάντων 4). Αἱ δὲ φράσεις «κυριὸς τῆς πίστεως» «θεμέλιος τῆς Ἐκκλησίας» (ὁμιλία εἰς τὸ αὐτὸ γινώσκειτε ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις, . . .) οὐδαμῶς συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς παπικῆς θεωρίας· α) διότι ὁ ἱερ. Χρυσόστομος τὸ περιλάλητον ἐκεῖνο χωρίον «σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν» ἐξηγεί οὐχὶ «ἐπὶ τῷ Πέτρῳ» ἀλλ' ἐπὶ τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας τοῦ Πέτρον, (Ὁμιλ. νδ. καὶ σζ εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον). β) διότι πολλοὶ ἐκ τῶν τοιούτων τίτλων ἀποδίδονται καὶ τῷ ἀπ. Παύλῳ ὁμοῦ ἢ μετὰ τοῦ ἀπ. Πέτρον ἢ καὶ κεχωρισμένως. Οὕτω ἐν τῇ σθ' ὁμιλίᾳ εἰς τὸ «Ἀσπάσασθε Πρί-

σκιλλαν και 'Ακύλαν (3) ὁ ἀπόστολος Παῦλος καλεῖται «θεμέλιος τῆς πίστεως» «στύλος και ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας». Καὶ ὁ ἀπόστολος 'Ιάκωβος ὀνομάζεται στύλος και ἐδραίωμα «τῆς ἀληθείας» (Ὁμιλία πρὸς τοὺς σκανδαλιζομένους). Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ περὶ ἀσυφείας τῶν προφητειῶν (δ) ὅ,τε Πέτρος και Παῦλος καλοῦνται «πύργοι και στύλοι τῆς Ἐκκλησίας», ἐν δὲ τῇ ὁμιλίᾳ εἰς τὸ ἀντίστην κατὰ πρόσωπον Πέτρον «τὴν ὀροφὴν τῆς πίστεως ἀνέχοντες και διαδοτάζοντες» «στύλοι και πρόβολοι» ἐδῆθαυμοι τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας.» και γον) διότι ἐν τῇ ἕκτη ὁμιλίᾳ τῆς ἐρμηνείας εἰς τὴν περὶ Ἐφεσίους ἐπιστολὴν πάντες οἱ ἀπόστολοι παριστάνονται ἐξ ἴσου ὡς θεμέλιοι λίθοι μόνος δὲ ἀκρογωνιαίος ὁ Ἰ. Χριστός, ἀπὸ τὸ πᾶν συνέχων.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς ἐκφράσεις «τῆς οἰκουμένης ἀπάσης προτάτης» «τῆς οἰκουμένης ἀλιεῖς» (ὁμιλία εἰς τὴν παραβολὴν τῶν μυρίων ταλάντων 3) σημειωτέον ὅτι και αὐται δὲν ἰσχύουσι νὰ ἀναδείξωσι κατὰ τὸν Ἰ. Χρυσόστομον τὸν ἀπόστολον Πέτρον ὑπατον κυβερνήτην τῆς Ἐκκλησίας καθόσον ἐὰν οὕτως ἐπρέσβευεν ὁ θεῖος πατήρ ἐδει πάντως νὰ ἀποκλείσῃ τὰς ὀνομασίας ταύτας ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων και ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀπ. Παύλου, διότι εἰς τοιοῦτος μονοκράτωρ ἡδύνατα νὰ ὑπάρχη, ἐὰν πράγματι ὑπῆρχεν· οἱ αἰτοὶ ὁμως τίτλοι ἢ ἄλλοι ὄλως κατ' οὐσίαν ὅμοιοι πρὸς τοὺς προμνησθέντας ἀποδίδονται ὑπὸ τοῦ Ἰ. ἀνδρὸς και τῷ Παύλῳ και τοῖς λοιποῖς ἀποστόλοις. Ἐν τῇ κ' ὁμως εἰς τὴν Γένεσιν ὁ ἀποστ. Παῦλος τιτλοφορεῖται «τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος», πρβλ. και ὁμιλία και εἰς τὸ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα ἐνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν ἐν τῇ αἱ ὁμιλία εἰ τὸ ἀσπᾶσασθε Πρίσκιλλαν και 'Ακύλαν ἀποκαλεῖται ἀποστοὺς τὴν γῆν οἰκοῦντας ἅπαντας ἐπιτροπείας. «Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ (α) εἰς τὴν Πεντηκο-

στῆν πάντες οἱ ἀπόστολοι τιτλοφοροῦνται «ἰατροὶ τῆς οἴκου, μένης και γεωργοὶ και κυβερνήται» Μὴ λησμονῶμεν δὲ τὸν ρητορικὸν χαρακτήρα ὃν φέρουσιν ὅλα τὰ συγγράμματα τοῦ Ἰ. Χρυσόστομου και δὴ τὴν ἀρχὴν ἦν ὡς εἶδομεν, αὐτὸς ὁ θεῖος πατήρ ἐβῆκε πρὸς καλὴν και ὀρθὴν ἐρμηνείαν τῶν λόγων τῶν ἄλλων. Καὶ ὁ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιτώης ἐν τῇ 156 ἐπιστολῇ του ἀποκαλεῖ τὸν θεῖον Χρυσόστομον «ὀφθαλμὸν ἀπάσης τῆς Ἐκκλησίας.» ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκφράσεως ταύτης δὲν ἀναγνωρίζει αὐτὸν μονοκράτορα. Τὴν μονοκρατορίαν πᾶς θὰ παρεδέχετο ὁ Ἰ. Χρυσόστομος διὰ τὸν ἀπ. Πέτρον ἀπ' οὗ ὅταν ἐρμηνεύῃ τὸ σχετικὸν πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀποκαταστάτου τοῦ προδότου Ἰουδα χωρίον τῶν πράξεων λέγει· αὐτὸν βελτίων ἑαυτοῦ γενόμενος (ὁ ἀποστ. Πέτρος) εὐθὺς ἀθεντικῶς οὐδὲ ἀρχικῶς, ἀλλὰ μετὰ κοινῆς γνώμης ποιεῖ» (ὁμιλ. γ. εἰς τὰς Πράξεις 1.).

Ἴσως παρεδέχετο τιμῆς πρωτεῖον διὰ τὸν ἀπ. Πέτρον, τὸ ὅποιον πρωτεῖον και αὐτὸ δὲν τὸ ἀπῆγει ὁ ἀπ. Πέτρος κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον. «Ἐνθα μὲν ἦν κίνδυνος οὗτος (ὁ Πέτρος) ἐνθα δὲ γαλήνη τὰ πράγματα γέμει, κοινῇ πάντες· οὕτως οὐκ ἀπῆγει τιμὴν μείζονα» (ὁμιλ. κα' εἰς τὰς πράξεις 2).

Πάντα τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα ἀποδεικνύουσιν ὅτι οἱ ἀδελφοὶ Δυτικοὶ ἀντὶ τῆς σκιμαχίας δέον νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν τὰς πραγματικότητας τόσον τοῦ παρελθόντος ὅσον και τοῦ παρόντος, και νὰ μὴ διώκωσιν ἀκίχητα. Οἱ πατέρες διδάσκουσιν ἄλλα μὴ ἐπιδεχόμενα συζητήσεις και ἀμφιβολίας και αὐτὰ εἶναι ἢ ἀγάπη, ἢ ἀνεξικακία, ἢ πραότης, ἢ ἀδελφικὴ συνεργασία πρὸς καταπολέμησιν τοῦ πονηροῦ. Λεγεῖται ἔχθρῶν ἔχει πᾶσα ἐπὶ μέρος ἐκκλησία και ἀναριθμήτους ὄλαι ὁμοῦ. Συντάξωμεν ἀδελφοὶ συγγράμμα-

τα πολυσέλιδα πρὸς προσέλκυσιν αὐτῶν, ὀδηγήσωμεν αὐ-
τοὺς ὑπὸ τὰς φωτοβόλους ἀκτῖνας τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου.
Αὐτὸς εἶναι ἄγων, αὐτὴ εἶναι ἐργασία μᾶλλον σύμφωνο-
πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου τοῦ ἁγνο-
οῦντος καὶ παπικὰ ἀλάθητα, καὶ παπικὴν κυριαρχίαν καὶ
καρδιναλίους.

Ἐγγραφον ἐν Μ. Ρεύματι.

Τῆ 27 Ὀκτωβρίου 1920.

† Ὁ Σκοπέλου Γεννάδιος.
Χωρεπίσκοπος Μ. Ρεύματος

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ἡ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΕΝ ΡΩΣΣΙΑ

(Συνέχεια ἐκ σελ. 600)

Τὸ ἔργον τῆς ἀνατροπῆς τῶν Τατάρων ἀνήκει ἐξ ὄλο-
κλήρου εἰς τὴν νεαρὰν Μόσχαν.

Μνημονευομένη ἐν τοῖς χρονικοῖς περὶ τὸ ἔτος 1147 ὡς
μέγα χωρίον ἡ Μόσχα ἐν διάστηματι ἑκατὸν πενήκοντα
ἔτων ἀποβαίνει λίαν ἰσχυρὸν κέντρον τῆς Ρωσσίας. Ἡ τὰ
μέγιστα πρὸςφορος καὶ κεντρικὴ θέσις τῆς πόλεως ταύτης
ἐν τῇ συμβολῇ δύο ποταμίων συστημάτων, τοῦ βορείου καὶ
τοῦ νοτανατολικοῦ, κατέστησαν τὴν Μόσχαν σημεῖον ἀφε-
τηρίας πρὸς ἐποίκισιν τῶν ἀνατολικῶν ρωσικῶν καὶ τῶν
βορείων χωρῶν. Οἱ ἡγεμόνες αὐτῆς, ἀσήμενοι πολιτικῶς,
ταχέως, χάρις εἰς τὸν πλοῦτον αὐτῶν καὶ τὴν συνετὴν πολι-
τικὴν, ἀνύψωσαν τὴν σημασίαν τῆς Μόσχας ἐπὶ τοιοῦτον
ᾧστε ἐν τῇ ἐπιχειρήσει τῆς πάλης κατὰ τῶν Τατάρων ἡ
Μόσχα προβάλλει ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συνασπισμοῦ, πολεμει
κατὰ τῶν Τατάρων ἐπὶ ὀλόκληραν ἑκατονταετηρίδα καὶ ἐξέρ-
χεται ἐκ τοῦ ἀγῶνος τούτου νικήτρια.

Ἡ ἱστορία τῆς ἀνυψώσεως τῆς Μόσχας καὶ τῆς πάλης
αὐτῆς κατὰ τῶν λοιπῶν ἡγεμονιῶν αὐτῆ καθ' ἑαυτὴν εἶναι
χαρακτηριστικὴ καὶ διδακτικὴ. Ἐποτάσσοισα πόλιν τινα
ἢ βασιλείον ἡ Μόσχα εἶχεν ὡς συνήθειαν νὰ ἀφαιρῇ ἀπὸ
τῶν ὑποτασσομένων τὰ ἱερὰ κειμήλια αὐτῶν, ἰδίᾳ συχνὰ
τὰς τιμωμένας εἰκόνας καὶ κατ' ἐξοχὴν τὰς εἰκόνας τῆς Θεο-

τόκου. Ὁ ἐν Μόσχα καθεδρικός ναὸς τῆς Κοιμήσεως ὁ μέγιστος ἡμῶν σωζόμενος παρουσιάζει ὅλως ἀποκλειστικὴν συλλογὴν καὶ θησαυροφυλάκιον τοιούτων ἱερῶν κειμηλίων, ὧν ἕκαστον, ἐκτὸς τῆς συνήθους καὶ ἐν χρήσει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὀνομασίας, ἔχει προσέτι καὶ ὀνομασίαν γεωγραφικὴν π. χ. εἰκὼν τῆς Θεοτόκου «τοῦ Βλαδημίρου», ἰ. ἔ. τῆς πόλεως Βλαδημίρου, ἣτις ποτὲ ἔπαιζε σημαντικὸν πολιτικὸν πρόσωπον, «τοῦ Σμολένσκ», ἐκ τῆς πόλεως Σμολένσκ, «τοῦ Κοζάν» ἐκ τῆς πόλεως Κοζάν, κτλ. Κατὰ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ καιροῦ ἐκείνου μετὰ τῆς ἀφαιρέσεως ἀπὸ λαοῦ τινος τοῦ ἱεροῦ κειμηλίου αὐτοῦ ἀφῆρείτο ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἡ ἐλευθερία αὐτοῦ, ἡ αὐθυπαρξία, περιήρχετο δὲ ὁ λαὸς οὗτος ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν ἐκείνου, ὅστις ἀπέβαινε κύριος τοῦ κειμηλίου τούτου.

Τὸ γεγονός ὅτι ἡ Μόσχα ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀνυψώσεως αὐτῆς ἐχρησιμοποίησε τὴν θρησκευτικὴν ἐπιρροὴν κατέστησεν αὐτὴν καρδίαν τῆς Ρωσσίας οὐ μόνον ὑπὸ πολιτικὴν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν καὶ θρησκευτικὴν σημασίαν.

Ἀξιοπαρατήρητον ὅτι, ὅτε ὁ ἡγεμὼν τῆς Μόσχας Δημήτριος τοῦ Δόν, τεθείς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κατὰ τῶν Τατάρων συνασπισμοῦ, ἤρχισε νὰ ἐγείρῃ ἀξιώσεις ἀναγνωρίσεως ὡς γενικοῦ ὄλου τοῦ ἔθνους ἀρχηγοῦ, ἀπετάθη εἰς τὴν τῆς Ἁγίας Τριάδος Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σεργίου (60 βέρστια ἀπὸ τῆς Μόσχας) ζητῶν εὐλογίαν. Ὁ δὲ Ἅγιος Σεργίος ἠὐλόγησε τὸν ἡγεμόνα εἰς τὸν κατὰ τῶν Τατάρων πόλεμον ὡς σημεῖον τῆς ἐγκύρου ὑπὸ πολιτικὴν ἐποψίαν συμπαθείας καὶ προστασίας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν μίαν εἰκόνα καὶ δύο μοναχὸν τῆς μονῆς αὐτοῦ εἰς ἐνδειξιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἦτο μετὰ τοῦ μέρους αὐτοῦ.

Ἡ Μόσχα, ἐλευθερώσασα τὴν χώραν ἀπὸ τῶν Τατάρων, ἀρχίζει νὰ περισυλλέγῃ αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ θρόνου τῆς Μόσχας, οἱ ἡγεμόνες τῆς ὁποίας ἀρχίζουσιν ἀπηνῆ

πάλιν κατὰ πάντων τῶν στοιχείων ἐκείνων, ὅσα ἠδύναντο νὰ μειώσωσι τὴν σημασίαν τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μόσχας ὡς αὐθέντου μοναρχικοῦ καὶ ἀνεξαρτήτου. Κατὰ πρῶτον ἐξολοθρεύονται διὰ θανατώσεως καὶ ἐξορίας ὀλόκληροι οἰκοὶ ἡγεμονικοὶ ἄλλων περιελθουσῶν ὑπὸ τὴν πολιτικὴν ἐξάρτησιν τῆς Μόσχας χωρῶν. Ἐπὶ ἰδιαίτερα ὠμότητι καὶ ἀκάμπτη τραχύτητι ἐν τῇ ὑπὲρ τῆς μοναρχικῆς αὐτοῦ ἐξουσίας πάλιν διεκρίθη ὁ αὐθέντης Μόσχος Ἰβάν ὁ Δ', ὁ ἐπικληθεὶς Τριμερός. Οὗτος πρῶτος ἐκ τῶν ἡγεμόνων Μόσχας προσέλαβε τὸν τίτλον Τσάρου (1547) καὶ ἐκήρυξεν ἀπηνῆ πόλεμον κατὰ πάσης τοπικῆς ἀρχῆς, μὴ ἐξαιρουμένων μηδὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὅσον αὐταὶ παρίσταντο ὡς ἀντιπρόσωποι τοῦ ἐπιτοπίου πληθυσμοῦ. Τὴν γενικὴν τύχην δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἀποφύγῃ καὶ ὁ ὑπὸ πάντων τιμώμενος καὶ μετὰ τῶν ἁγίων καταταχθεὶς Μητροπολίτης Φίλιππος, κατ' ἀρχὰς ἐξορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰβάν, ἀκολουθῶν δὲ κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ στραγγαλισθεὶς ἐν τῷ κελδίῳ αὐτοῦ.

Ἡ ἐποχὴ τῆς μεσοβασιλείας κατὰ τὰ τέλη τῆς ΙΣΤ' καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος καταστρέφει καὶ ἐκμηδενίζει πᾶσαν τὴν ρωσικὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐξουσίαν, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ νῦν ὑπὸ τῶν βολσεβίκων. Ἀπομένει ὀρθὴ μόνον ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ ὀργανισμὸς αὐτῆς. Ἡ φοβερὰ αὕτη ἐποχὴ τῶν παραχῶν, ὅτε ὁ λαὸς ἀπέθνησκεν ἐκ πείνης καὶ ἐξωλοθρεύετο ὑπὸ διαφόρων συμμοριῶν, ἐφαίνετο ὡς μὴ ἔχουσα τέλος οὔτε αἰθρίαν, ὁπότε αἴφνης ὁ ἡγούμενος τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγ. Σεργίου, αὐτῆς ἐκείνης τῆς Λαύρας, ἣτις ἠὐλόγησε τὸν ἡγεμόνα τῆς Μόσχας εἰς τὸν κατὰ τῶν Τατάρων πόλεμον, ἀπέλυσε καθ' ὅλην τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ρωσίαν ἔκκλησιν πρὸς συλλογὴν στρατοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατριδος. Καὶ ἡ προτροπὴ τῆς μέγα κύρος ἐχούσης Λαύρας

ἐπήμεγκεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ πράξωσιν οὔτε ἡ ἐξουσία τῶν ἐπὶ μέρους ἡγεμόνων οὔτε ὁ χρυσὸς τῶν ἐχθρῶν τῆς Ρωσσίας. Ὡς εἰς ἄνθρωπος ἐξηγέρθη ἡ Ρωσσία πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἡγεμόνου Ποζιρσκη συνηθροίσθη πολυάριθμος στρατὸς, ὅστις ἐξεκαθάρισε τὴν Ρωσσίαν ἀπὸ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀποκατέστησε ποιὰν τινα, ἔστω καὶ σχετικὴν, τάξιν, ἐπιτρέψασαν εἰς τοὺς Ρώσσοις νὰ ἀσχοληθῶσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν Τσάρου. Καὶ οὕτω εἰς τὸν χηρεῦοντα θρόνον τῆς Μόσχας ἐξελέγη τῷ 1613 ὁ δεκαεξαετής νέος Μιχαήλ, Ρώσσοις βοϊάρος, γενόμενος ἀρχιγέτης τῆς δυναστείας τῶν Ρωμανῶφ.

Ἢδη ἐν καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως ἐν Ρωσσίᾳ ἐπιμελεία τοῦ ὑψηλοῦ Γιεβουσεφ ἐδημοσιεύθησαν τὰ ἔγγραφα τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς βασιλείας τοῦ Μιχαήλ Θεοδώροβιτς Ρωμανῶφ, μεταξύ τῶν ἄλλων δὲ αἱ εὐχαριστήριαι ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς διαφόρους ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια, εἰς τὴν βοήθειαν τῶν ὁποίων ἐκεῖνος μὲν ὤφειλε τὸν θρόνον του, ἡ δὲ Ρωσσία τὴν σωτηρίαν της. Ἐνε ὅλως πρόδηλον ὅτι οὐδεμία ἄλλη ἐκκλησία ἠδύνατο ἐν Ρωσσίᾳ νὰ ἔχῃ τοιαύτην ἐπιτυχίαν οἷον ἡ ἐκκλησία τῆς Λαύρας καὶ δὴ διὰ τὸν λόγον πρὸ πάντων, ὅτι ἀπηυθύνετο πρὸς τὰς ἐκκλησίας, τ. ἔ. ὅτι αὕτη πρὸς διάδοσιν ἑαυτῆς ἐχρησιμοποίησε τὸν διοικητικο-ἐκκλησιαστικὸν ἐκεῖνον ὄργανισμὸν, ὅστις δὲν κατεστράφη ὑπὸ τῶν ταραχῶν. Ἡ οὕτω σταλείσα ἐκκλησία διεδίδετο ἀσφαλῶς ἀνεγνωσκέτο ἐν τοῖς ναοῖς, ὅπου οὐδεμία ἄλλη ἐκκλησία ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκουσθῆ. Προήρχετο τέλος αὕτη ἐκ τῆς Λαύρας, ἐχούσης ἐν τῇ Ρωστικῇ ζωῇ τοιοῦτον μῆκρον καὶ τοιοῦτον ἀδιαφιλονείκητον κύρος.

Ἄξιον παρατήρητον ὅτι ἐν τῇ πρὸκειμένη περιστάσει ἡ διοργανῶσις αὕτη ἐχρησιμοποιήθη οὐ μόνον πρὸς διάδοσιν τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς συλλογὴν στρατοῦ καὶ μέσων

διὰ τὸν πόλεμον καὶ ὅτι αὕτη διὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον θανάσιμα ἐξετέλεσε τὴν οὐχὶ εὐκόλον ἐντολὴν ταύτην.

Οἰκοθεν ἐννοεῖται ὅτι μετὰ τῆς ἐπανορθώσεως τοῦ θρόνου τῆς Μόσχας ἡ ἐπιρροή τῆς Ἐκκλησίας ἐξίκετο εἰς τὸ ἀπόγειον αὐτῆς σημείου.

Ὁ τελευταῖος Πατριάρχης τῆς Ρωσσίας Ἐρμογένης ἀπωλέσθη ἐν καιρῷ τῶν ταραχῶν, ὅτε οἱ Πολωνοὶ καταλαμβάνοντες τὴν Ρωσσίαν καὶ αὐτὴν τὴν Μόσχαν καὶ αὐτὸ τὸ Παλλάδιον αὐτῆς τὸν Κρεμλίνον, ἠτοιμάζοντο νὰ ἐγκαθιδρῦσωσιν εἰς τὸν χηρεῦοντα βασιλικὸν θρόνον τῆς Μόσχας τὸν βασιλόπαιδα αὐτῶν Βλαδιωλαῦον, ὅστις ἤδη εἶχεν ἀφίχθῆ εἰς Ρωσσίαν καὶ κατεσκήνου ἐν τῷ στρατοπέδῳ, εἰς ἀπόστασιν 4 βερστίων ἀπ' αὐτῆς, ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Ἀγ. Σάββα, πλησίον τοῦ Ζιβενγοράδου, ὅτε οἱ βοϊάροι ἦσαν ἐτοιμοὶ νὰ δεχθῶσι τὸν Πολωνὸν βασιλόπαιδα ὡς Τσάρου τῆς Μόσχας. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκλογὴν ταύτην δὲν ἐδίδε τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ ὁ Πατριάρχης, ἀνευ δὲ ταύτης οὔτε ἡ τῶν βοϊάρων οὔτε ἡ τοῦ στρατοῦ συγκατάθεσις ἐσήμαινέ τι. Ἐνεκα τούτου οἱ Πολωνοὶ συνέλαβον τὸν Πατριάρχην καὶ προσεπάθουν νὰ ἀναγκάσουν αὐτὸν διὰ τῆς πείνης νὰ συγκατατίθῃ. Ἡ συγκατάθεσις ὅμως αὕτη δὲν ἐδόθη, καὶ ὁ Πατριάρχης Ἐρμογένης ἐδέχθη τὸν μαρτυρικὸν θάνατον, βασανισθεὶς διὰ τῆς πείνης μεταξύ τῶν τοίχων τῆς Μονῆς Τσοῦδωφ ἐν τῷ Κρεμλίνω, ὅπου νῦν ἀναπαύεται ἀκέραιον τὸ λείψανον αὐτοῦ.

Ἐπανιδρύσασα τὸν βασιλικὸν θρόνον ἡ Ρωσσία ἐπανίδρυσε καὶ τὸν θρόνον τὸν Πατριαρχικόν, εἰς δὲ ἀνήχθη ὁ πατὴρ τοῦ νεαροῦ Μιχαήλ Ρωμανῶφ Φιλάρετος, ὅστις ἀπὸ τούδε διώκει τὸ κράτος ὁμοῦ μετὰ τοῦ Βασιλέως υἱοῦ του, ὁμοῦ ἐδέχετο τοὺς ξένους πρέσβεις καὶ ὁμοῦ ὑπέγραφε τὰ Βασιλικά διατάγματα. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου Τσάρου ἐκ

του οίκου Ρωμανώφ, του 'Αλεξίου, ή έξουσία του Πατριάρχου καθίσταται έτι μείζων. Κατά καθιερωθείσαν συνήθειαν, όσάκις ό Πατριάρχης ήγειτο μεγάλης τινός θρησκευτικής πομπής έν Μόσχα, ό Βασιλεύς ώφειλε νά κρατή ταπεινώως τόν χαλινόν του όνου, έφ' ού έκάθητο ό Πατριάρχης. 'Ο Τσάρος δέν έτόλμα νά καθίση εις τήν τράπεζαν του Πατριάρχου, όσάκις δέ έν καιρῷ επισήμων γευμάτων έτρωγεν ό Πατριάρχης, ό Βασιλεύς ύπηρέτει αυτῷ προσφέρων τά φαγητά.

'Ενισχυομένης όμως και' όλίγων τής κεντρικής έξουσίας τών Τσάρων, αύξανομένων τών κυβερνητικῶν αναγκών τής χώρας και κρατυνομένης τής κεντρικής έξουσίας, ή ποιότης αυτή κατάστασις προφανώς δέν ήδύνατο νά παραταθῆ επί μακρόν και διά τουτο ταχέως απέληξεν εις αντίδρασιν έκδηλωθείσαν διά τής διεξαγωγής πάλης φανεράς μεταξύ του Πατριαρχικού θρόνου και του Τσάρου, λήξασαν δέ διά τής πτώσεως του Πατριάρχου Νίκανος, επί του υιού δέ του Τσάρου 'Αλεξίου του αναμορφωτου τής Ρωσσίας και πρώτου αυτής Αυτοκράτορος Πέτρου του Μεγάλου διά τής καταργήσεως του Πατριαρχείου και τής αντικαταστάσεως αυτου διά τής Συνόδου.

Τά μέτρα ταυτα όμοῦ μετά τών άλλων τών εφαρμοσθέντων έν τούτῳ υπό του Αυτοκράτορος Πέτρου και έτι προηγουμένως υπό του πατρός αυτου συνετέλεσαν ώστε ή Ρωσσία νά διασπασθῆ εις δύο μεγάλα στρατόπεδα, τδ τών όπαδῶν τών νέων μεταρρυθμίσεων, τών εύπειθῶς αποδεχομένων αυτάς, και τών όπαδῶν τής αρχαιότητος, καταφευγόντων καθ' όλοκλήρους ομάδας εις τά δάση και τας έρήμους, κηρυξάντων τόν Τσάρον αντίχριστον, κηρυξάντων τὸ πνεῦμα νά έχη τις οίανδήποτε σχέσιν μετά τής επισή

μου αρχής του Αυτοκράτορος, τής έξουσίας ταύτης θεωρουμένης ως γεννήματος του 'Αδου.

Σύν τῇ ενισχύσει τής συγκεντρώσεως τής έξουσίας και τῇ αναπτύξει έν τοις διαφόροις μέρεσι όργάνων τής κεντρικής έξουσίας, τά επιτόπια όργανα έξηφανίζοντο, αποβάλλοντα τά δικαιώματα αυτών. 'Η Κυβέρνησις προσεφέρειο προς αυτά καχυπόπτως, αναμένουσα εις πᾶσαν στιγμαήν διαμαρτυρίας και ταραχάς ολαι άλλως τε και συνέβαινον δι-αρκώς. 'Η εξέλιξις αυτη τής αποσυνθέσεως τών επιτοπίων όργάνων και ιδιαιτέρως ή εκμηδένισις οίουδήτινος ένοριακού όργανισμού παρετάθη επί εκατόν σχεδόν έτη. 'Εληξεν αυτη διά τής βασιλείας του Αυτοκράτορος 'Αλεξάνδρου του Α', δις απαγορεύσαντος έν Ρωσσίᾳ τδ σύστημα του δι' εκλογῶν διορισμού του ιερατείου και ούτω αφαιρέσαντος από τών ένοριῶν πᾶσαν σημασίαν.

'Από τής εποχής ταύτης οι όπαδοι τών αρχαίων όριστικῶς διακόψαντες πᾶσαν σχέσηιν προς τήν επίσημον 'Εκκλησίαν τής 'Αγ. Συνόδου προσπαθοῦσι νά διατηρήσωσι τδ ιερατείου αυτών και ύποστηρίξωσι τήν ιεραρχίαν. 'Ηναγκάζοντο από τουδε νά ένεργῶσι συνωμοτικῶς, διότι οι ιερεῖς αυτών συνελαμβάνοντο και περιωρίζοντο έν φρουρίοις, οι ναοι αυτών κατεστρέφοντο ή εσφραγίζοντο, και καθ' όλοκληρίαν άπηγορευέτο πᾶσα δημοσία εμφάνισις τής άπηγορευμένης έκτοτε λατρείας αυτών.

Ζητῶν άπαξέτι συγγνώμην παρά τών άγνωστών μου διά τήν όκληράν παρέκβασιν, εις ήν έν τῇ αρχῇ τών σκιαγραφιῶν τούτων ήναγκάσθην νά προβῶ άποπερατών τήν σύντομον ταύτην επισκόπησιν του παρελθόντος του ρωσικού λαου έν πεποιθήσει ότι οι άναγνώσται θα συμφωνήσωσι μετ' έμοῦ, ότι ό χριστιανισμός, όν ήμεῖς οι Ρῶσσι έδέχθημεν πρό χιλίων έτών παρά τών 'Ελλήνων, εισήλθεν εις τήν

ζωὴν τοῦ ρωστικοῦ ἔθνους ὡς μεγάλα παράγων, παρέχων τὴν κατεύθυνσιν εἰς πλείοστα σημεῖα τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Κατὰ τὴν χιλιετή περίοδον τῆς ἱστορίας αὐτοῦ πολλάκις κατὰ τοῦ ρωστικοῦ λαοῦ ἐπέσησαν μέγιστα συμφοραί, ἐξ ὧν οὗτος κατεστρέφετο καὶ πράγματι ἠδύνατο νὰ ἐξολοθρευθῆ καὶ νὰ ἀπολέσῃ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτοπαρξίαν αὐτοῦ. Καὶ ὅμως ἐκάστην φορὰν ἡ πίστις καὶ ἡ Ἐκκλησία ἐξήγηον αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν νέας ἱστορικῆς ἀναπτύξεως καὶ νέας βαδίσεως πρὸς τὰ ἔμπροσ.

Ἡ Ρωσσία εἶνε νῦν ἀποκεχωρισμένη ἀφ' ἡμῶν καὶ ἀποκεκλεισμένη, αἱ ἐκεῖθεν εἰδήσεις εἶνε ἐλάχισται, καὶ ὅλοι γινώσκουσι μόνον ὅτι τὴν Μόσχαν, τὴν καρδίαν ταύτην τοῦ ρωστικοῦ λαοῦ, κατέλαβον καὶ βασιλεύουσιν ἐφ' ὅλης τῆς χώρας οἱ Βολσεβικοί. Καὶ ὅμως οὐδεὶς ἔχει γνῶσιν τῆς κολοσσιαίας κινήσεως καθαρῶς θρησκευτικοῦ χαρακτῆρος ὑφ' ἧς ἐγείρεται νῦν ἡ Ρωσσία. Εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο θὰ ἀφιερῶσω τὸ ἀκόλουθον ἄρθρον μου, καὶ ὡς αὐτόπτης μάρτυς, ἐπιτέ δε καὶ δριῶν πρόσωπον κατὰ τὰ μεγάλα ταῦτα συμβάντα, θὰ ἐκθέσω, ὅσον δύναμαι, τὰ τῆς μεγάλης ταύτης κινήσεως, ὑφ' ἧς νῦν ὁ ρωστικὸς λαὸς ἀπολίσσει τὸν ἑαυτοῦ Τσάρον, ἀθεῖται καὶ ἐξεγείρεται εἰς ὑπεράσπισιν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος.

Β. Πολιάνσκις.

(Ἔπεται συνέχεια)

Β. Α. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

Η ΚΑΘΟΛΟΥ ΠΑΙΔΕΥΣΙΣ, ΚΑΤΩΤΕΡΑ ΚΑΙ ΑΝΩΤΕΡΑ-
ΣΧΟΛΑΙ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ, ΜΑΘΗΜΑΤΑ.
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ, ΝΟΜΟΙ ΚΑΠ.

(Συνέχεια ἐκ σελίδος 608)

Τοιαύτην συμπεριφορὰν πρὸς τοὺς ἐγγραμμάτους ἐδεικνυον καὶ ἄλλοι αὐτοκράτορες οἰκειότερόν πως πρὸς τὰ γράμματα ἔχοντες καὶ χρόνον πρὸς καλλιέργειαν αὐτῶν ἀφιερῶντες, ἅτε μὴ περιεσπασμένοι εἰς πολιτικὰς περιπετείας ἢ εἰς στρατείας. Ἀναφέρω Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον, ὅστις ἐκάλεε παρ' αὐτῷ, ὡς ἄλλοτε οἱ πατριάρχαι, παρ' ἡμῖν, συνδαιτυμόνας φοιτητάς, πολλὴν δὲ τὴν εὐνοίαν πρὸς τοὺς τελειοδιδάκτους τοῦ ὑπὸ τοῦ πανσθενοῦς Βάρδα ἀνασυστάντος Πανδιδακτηρίου δεικνύων προέκρινεν αὐτοὺς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ αὐτῆς. Ἀναφέρω καὶ Ἰωάννην Δούκιον τὸν Βατάτζιν, ὅστις ὑπεστήριξε τοὺς σοφοὺς(1)

(1) Ὁρα καὶ Γεδεών, Ἐκκλ. Ἄλ. 1902 σ. 813.

ἐν Νικαίᾳ, τῇ πόλει, ἥτις ἔνεκα τῆς ἐκτάκτου συρροῆς τῶν σοφῶν καὶ λογίων ἀνδρῶν καὶ διὰ τὸ ἀνώτατον αὐτῆς παιδευτήριον, Νεῖαι Ἀθηναίαι ἐκλήθη, καὶ παρώτρυνε τοὺς μαθητὰς Θεοδώρου τοῦ Ἐξαπτερόγου εἰς πᾶν ἀγαθόν. Ἀγράμματοι καὶ μὴ, πεπαιδευμένοι καὶ μὴ βασιλεῖς ἀνεγνώριζον τὴν ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ἀδυναμίαν αὐτῶν, καὶ προσπαθοῦντες τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν ταύτην ἴν' ἀναπληρώσωσιν ἢ ἐπισκιάσωσι διὰ στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἐνδόξων καὶ ἐν γένει δι' ἄλλων τρόπων, δι' ἰδιαιτέρων διαταγμάτων ἐπεβόηθουν τῇ διαδόσει τῆς παιδείας καὶ παρώτρυνον πρὸς ἀρετὴν. Βασίλειος ὁ Μακεδὼν ρητῶς ἐν ταῖς πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λέοντα συμβουλαῖς ὁμολογεῖ ὅτι ἡ παιδεία «καὶ βασιλείαν κοσμεῖ καὶ τοὺς βασιλεύοντας ἀειμνηστοὺς ἀποτελεῖ» καὶ ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος οὐ μόνον βασιλευσθῆναι ἀλλὰ καὶ ἰδιώταις. Εἶναι αἰσχρὸς εἰς πολιτείαν ἵνα μὴ φροντίῃ περὶ ἀνατροφῆς τῶν τέκνων αὐτῆς, ὁ πονηροὺς καὶ ἀπαιδεύτους ἔχον ἅπασαν τὴν πολιτείαν ἀδικεῖ, λέγει ἄλλαχθι, θαυμασιώτατα. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται καὶ ἡ μεγάλη παιδεία τοῦ Σοφοῦ Λέοντος.

§ 24. Περὶ τοὺς χρόνους δὲ τούτους ἐπέρχονται αἱ τῶν Περσῶν ἐπιδρομαὶ ἀπ' ἀνατολῶν, καὶ τῶν Ἀράβων ἀπὸ τῶν ΝΑνατολικῶν πρὸς Β. ἐκτεινόμεναι καὶ τὴν χώραν εὐάλωτον εὐρίσκουσιν ἀλλὰ καὶ ἐτοιμὴν καὶ πεπολιτισμένην, ἐξ οὗ προήλθεν ὁ δικαιοτάτα ὑμνοῦμενος ἀρα-

(1) B. Imp. Romanorum Exhort... ad Leonem filium Mique P. gr. 107. XXI, A καὶ L II, D.

βικὸς πολιτισμὸς, ἐκπρέψας κατὰ τὸν Θ' καὶ Ι' ἰδίως αἰῶνα (1). Ἐν Καισαρείᾳ τότε ἔπαυσεν ἡ διδασκαλία τοῦ δικαίου ἵνα ἐξακολουθήσῃ οὐχὶ ὅμως ἑλληνιστῆ, εἰς τὰς μετὰ ταῦτα περιόδους ἐπὶ τῶν Δανισμενιδῶν καὶ τῶν Σελδζουμιδῶν καὶ μέχρι πρὸ ὀλίγου εἰς τοὺς μεδρεσέδες τῆς καπαδοκικῆς ταύτης πρωτεύουσας ὡς ἔτυχεν ἵνα παρατηρήσω πρὸς τριακονταετίας ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Μ. Βασιλείου διατρέψων.

Ἐκ τῶν εἰρημένων δικαίως συμπεραίνεται ὅτι τὰ ἀνώτερα ἱερὰ γράμματα, τὰ θεολογικὰ, χωρὶς ἐν ἰδίῳ κτιρίῳ ἐδιδάσκοντο, διότι τὸ κράτος εἶχεν ἀνάγκην θεολόγων, ἱερέων, διδασκάλων τοῦ θεοῦ κηρύγματος, ὅπερ τακτικώτατα ἐγένετο. Ἐν γένει ἡ πνευματικὴ μόρφωσις δὲν ἐθεωρεῖτο τελεία, πλήρης, ἀνευ θεολογικῶν γνώσεων. Ὑπάλληλοι ἀνώτεροι, βαθμοῦχοι καὶ αὐτοκράτορες ἔτι ἔπρεπεν ἵνα μετέχῃσι θεολογικῶν γνώσεων, ἵνα εἶναι καὶ εἰδήμονες θεολογικῶν προβλημάτων. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται, νομίζω κάλλιστα πῶς τοιαύτη μόρφωσις καὶ ἐπιμελημένη μάλιστα, ἀνήγαγεν ὑπαλλήλους λαϊκοὺς εἰς ἀνώτερα ἱερατικὰ ἀξιώματα καὶ θεολογικώτερον μεμορφωμένους ἀνύψωσεν εἰς αὐτὸν τὸν πατριαρχικὸν θρόνον (Τυράσιος, Φώτιος, Νικόλαος).

Οἱ τελειοποιούμενοι συνήθως ἦσαν κατὰ τὸ δυνατόν πολυμαθεῖς, πολυδαεῖς· καθ' αὐτὸ κατὰ τὴν σημερινὴν ἔκδοχὴν τῆς λέξεως εἰδικοί δὲν ἠδύναγτο ἵνα παρουσιασθῶσι ἅμα τῇ ἀπὸ τῆς σχολῆς ἀποφοιτήσῃ, ὡς παρετήρησε τοῦτο

(1) Le Bon, Civilisation Arabe. Σάθα, Μ. Β. τ. Δος σ. 47. ἐν προλόγῳ.

καὶ ὁ πολὺς *Rimbaud* (σ. 59 *C. Porphyrogennète*). Ἡ δόξα τοῦ ἀπόφοιτος ἵνα ἀμέσως γίνῃ δικαστὴς, ἀξιωματικὸς, ἀρχιερεὺς. Δὲν θὰ εἶναι τολμηρὸν ἵνα συσχετίσω τὸ πρᾶγμα πρὸς τὰ γενόμενα ἐν τῇ Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς μέχρι πρὸ πενηκονταετίας, ὅτε ἐν αὐτῷ τῷ κατὰ τὸ 1863 τυπωθέντι Κανονισμῷ αὐτῆς, ὡς ἀνώτατον κεντρικὸν Ἐκπαιδευτήριον τῆς ὑψηλοτέρας ἐγκυκλίου παιδεύσεως πρὸς ἄμεσον ἐφαρμογὴν ἀναγράφεται ἐν τοῖς διδακτέοις μαθήμασι πρῶτον ἡ Στοιχειώδης Θεολογία καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. Τώρα δὲ προσπάθεια καταβάλλεται παρ' ἡμῶν καὶ τάσις τοιαύτη, ὥστε τῶν ἱερῶν ἢ θρησκευτικῶν μαθημάτων ὁ κύκλος οὐ μόνον περιορισθῆ ἀλλὰ καὶ ἐκλείη, ἐνῶ εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη γυν μετὰ τὴν ἀνοικωχὴν μέριμνα περὶ τῆς θρησκευτικώτερης μορφώσεως καταβάλλεται καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ, ἐν δὲ τῇ Γερμανίᾳ μεθοδικώτερον, ὡς ἐν ἀρθροῖς εἰδικοῖς τοῦ παρισινοῦ «Χρόνου» ἐφέτος παρετήρησα.

(1) «B... il a continué à travers les siècles la chaîne glorieuse de l'hellénisme. D'Éphèbe, Justinien, 569. Ὁ ζητῶν πλεονα πρὸς παραλληλισμὸν πρὸς τὰ ἐν τῇ Δύσει σύγχρονα, συμβουλευθῆτω Γρηγορίου Ἐπισκόπου Tours-Turonensis opera ἐκδ. Krusch ἐν τοῖς Monument: German: Hist. rerum Merov: τ. Α' 1884-85 εἰς 4ον, διότι καὶ εἰς πολλοὺς ἐκδίδεται ἄλλη σειρά τῶν Monumenta.

Γενικῶς κανὼν κρατεῖ, ὡς σημειώσας ἔχω ἐν παλαιοῖς κριτικῶν ἐπισημάνοις ἤδη τετραδίοις μου ἀπὸ τοῦ 1888 σημειώσεων διὰ τὰς σχέσεις τοῦ Βυζαντίου πρὸς τὴν Δύσιν καὶ τὸν πολιτιστικὸν παραλληλισμὸν αὐτῶν μέχρι τοῦ I αἰῶνος δι. ἐν τοῖς M. A. ἢ ἐν Act: SS. πάνταχού ὅπου ἀπαντᾷ τις ἐν τοῖς καιμένοις τὸν ὄρον σχολῆς, κυρίως ἐννοεῖται σχολὴ ἱερατικὴ, θεολογικὴ, εἰ δ' ἄλλως οὐδὲν τι θετικὸν ἢ ὀρισμένον.

Ἡ ἔξω παιδεία, ἢ θύραθεν, ἐκπίπτει, ἢ κοσμικὴ παιδεία, ὡς λέγομεν σήμερον, παρακμάζει, καίτοι ἢ φιλομαθία καὶ ἢ φιλαναγνώστια δὲν παύει, βάσις τῆς παιδεύσεως ἐν τε τῇ πρωτεύουσῃ καὶ ταῖς ἐπαρχίαις τίθεται καθόλου ὁ χριστιανισμὸς, ἢ δὲ φιλολογία τοῦ λοιποῦ φέρει θρησκευτικὴν σφραγίδα καὶ ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ κλήρου εὐρίσκειται, ὡς τοῦτο συμβαίνει κατὰ τὴν περίοδον ταύτην καὶ ἐν τῇ Δύσει, μεθ' ὅλους τοὺς τέως πολιτικοὺς ἀνταγωνισμοὺς. Ἐπὶ τούτοις ὅλοις ὅμως τὸ Βυζάντιον ἠκολούθησε διὰ μέσου τῶν αἰῶνων συνεχίζον τὸν ἔνδοξον κρῖνον τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς παιδεύσεως μεθ' ὅλα τὰ προφανῆ τεκμήρια τῆς παρακμῆς ἀπὸ τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος καὶ τὴν ἐν τῇ βασιλίδι συγκέντρωσιν πνευματικῆς κινήσεως, διότι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἐν Ἀθῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀνδρῶ ἐπιστημονικὴ σχολὴ ὑπῆρχεν, ὡς παρετήρησαν ἡδὴ ὁ Σάθας καὶ Γεδεών.(1)

III.

§ 25. Τὸ οὕτω λεγόμενον Πανδιδακτήριον, ἢ Πανεπιστήμιον ἔπαυσε λειτουργοῦν ἐπὶ τοῦ ἀπανθρώπου Φωκά, στερησάντος τοὺς καθηγητὰς τὰς ἀποδοχὰς καὶ τοὺς ἐπιμελεστέρους μαθητὰς τὰ διδόμενα ἐπιδόματα.

(1) Ὁ Χαιροδοσκὸς Γεώργιος ὁ διάκονος ἦτο καθηγητὴς τοῦ Πανδιδακτηρίου καὶ Οὐκουμενικὸς Διδάσκαλος, ὁ καὶ τὴν Γραμματικὴν καθ' ὅλα ἀπὸ φωνῆς, ἦτοι οὐχὶ ἀπὸ τετραδίου διδάσκων, ὅρα Β. L.G.Z. σ. 583. Ἐπ' αὐτοῦ κυρίως ἐταρτήθησαν οἱ γραμματικοὶ τῆς Ἀναγεννήσεως ὁ Λάσκαρις Κωνσταντῖνος κ. α.

Θεοφύλακτος ὁ Σιμοκάττις(2) ἔχει Διάλογον Φιλοσοφίας καὶ Ἱστορίας ὅταν περιεργον τὸσούτον καὶ ἀξιοσπούδαστον ἐν ᾧ ἡ Φιλοσοφία, ἡ πάντων βασιλεία, περὶ ἑαυτῆς ὁμιλοῦσα λέγει ὅτι ἐξωστρακίσθη τότε (ἐπὶ Φωκῶ) τῆς βασιλείως στοᾶς, καὶ τῆς Ἀττικῆς ἐπιβαίνειν οὐκ ἔην· ὅτι δὲ χρόνῳ ὕστερον οἱ Ἡρακλεῖδαι, ὁ Ἡράκλειος δηλοῦν αὐτὴν τε καὶ τὴν πολιτείαν διέσωσαν, τὸ ἄγος τῶν ἀνακτόρων ἀποδιοπομήσαντο... καὶ πρὸς τὰ βασιλέων τεμένη εἰσέφικσαν· Καὶ ἀβρυνομένη ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ αὐτῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐστίαν ἐξακολουθεῖ πρὸς τὴν θυγατέρα αὐτῆς τὴν Ἱστορίαν λέγουσα «καὶ περιλαλῶ τὰ βασιλεία καὶ ταῦτα δὴ τὰ ἀρχαῖα καὶ Ἀττικὰ μουσουργῶ κελυθία.» Καὶ ἡ Ἱστορία παρὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς ἐρωτηθεῖσα περὶ τῆς τύχης αὐτῆς ἀπαντᾷ ὅτι ὀφείλει τὴν σωτηρίαν αὐτῆς εἰς τὸν μέγαν τῆς ἀπανταχόθεν οἰκουμένης ἀρχιερέα καὶ πρόεδρον, ὅστις εἶναι τῆς μητρὸς αὐτῆς φίλος παλαιότερος καὶ θοδαυρὸς οἰκειώτατος. Τίς δὲ ὁ μέγας; οὗτος ἀρχιερεὺς; ὁ πασίγνωστος πατριάρχης Σεργίος, ὅστις ἐνεψύχωσεν ἐκ τάφου τινὸς τῆς ἀλογίας τὰ γράμματα, ἀνέλαβε καὶ ἀνεστήσατο ῥώμῃ Ἡρακλέους, περιέβαλέ τε ἐσθῆτα παιδρῶν. βῆμα τε προτέθεικε εὐμενῶς ἰδρυμένον καὶ παρησίαν ἀκίνδυνον.

Ἐκ τοῦ διαλόγου τούτου συμπεριέγεται, νομίζω, ὅτι ἐπὶ Ἡρακλείου καὶ τοῦ πατριάρχου Σεργίου, ὅστις ἦτο δεξιὰ χεὶρ τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ βασιλέως, ὡς πάντες γινώσκομεν, ἡ νεύσει τοῦ Μ. Κωνσταντίνου

(2) Σιμοκ. de Boor, στρεφν. σ. 20-22.

συστάσει καὶ ὑπὸ τὰ πατριαρχεῖα οὐχὶ πομπωδῶς πρὸς ἀποφυγὴν συζητήσεων καὶ ἐρίδων ἐργαζομένη Θεολογικὴ Σχολή, ἡ Πατριαρχικὴ Σχολή ἢ Οἰκουμενικὴ Σχολή νέαν ἀνεκτήσατο αἴγλην καὶ εἰς δύναμιν προήχθη, παραλαβοῦσα ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἄλλων μαθημάτων σειρὰν, ἅτινα ὑπαινίσσονται ἐν τῷ Διαλόγῳ. Τὰ δὲ τοῦ Πανδιδάκτηριου; ἡμελήθησαν καὶ παρεωράθησαν φαίνεται πρὸ τῆς νέας νεωσιᾶς ἀριστα βελτιωθεῖσης Σχολῆς, ἥς ἐτάχθη οἶονεὶ πρῦτανις ὁ Οἰκουμενικὸς λεγόμενος διδάσκαλος. Ἐπὶ Ἡρακλείου εὗρισκω ἐν ΚΠ ἀκμάζοντα διδάσκαλον Στέφανον τὸν ἐξ Ἀλεξανδρείας(1), ὅστις διδάσκων Ἀριστοτέλην καὶ Πλάτωνα καὶ Γεωμετρίαν, Ἀριθμητικὴν, Ἀστρονομίαν καὶ Μουσικὴν ἐκαλεῖτο φιλόσοφος καὶ δὴ μέγας φιλόσοφος καὶ οἰκουμενικὸς ἢ καθολικὸς διδάσκαλος.

Ἡ Σχολή αὕτη, ἔκειτο πρὸς τὴ βασιλικὴ λεγομένη κιστέρονη τῇ οὐσῃ πλησίον τῶν Χαλκισπρατειῶν(2) ἐν σεμνῷ παλατίῳ, εἶχε δὲ, κατὰ τύπον ἀρχαῖον, οἰκουμενικὸν διδάσκαλον προϋστάμενον αὐτῆς, ὑφ' ὃν ἐτέλουσαν ἕτεροι συλλήπτορες αὐτοῦ προύχοντες ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν

(1) Πραβλ. Ἦτο καὶ συγγραφεὺς, Krumb: B. L. G2, 621—622.

(2) Πρὸ τοῦ Σεβαστοῦ (Συγκλήτου) ἠγείροτο ἡ βασιλικὴ στοᾶ, πλήρης ἀγαμάτων ἀρχαίας τέχνης· ἐν τῇ μεσαυλίᾳ τῆς Βασιλικῆς ἦτο ἡ κενώματα τοῦ Ἰλλου Βασιλικῆ (Γερὸ Μπατάν Σεραγι) ΒΔ τῆς Α. Σοφίας. Γ' εἰσεδῶν, ἐν Λεξιμῶ Βουτυρᾶ λ. Κ Πόλις σ. 952.

Ἦτα τὰ παρὰ Σάβω. Μ. Β. τ. Δ. σημ. 1 τῆς σ. XLIII τοῦ Προλόγου.

δώδεκα πᾶσαν ἐπιστήμην μετερχόμενοι καὶ αὐτὰ τὰ ἐκκλησιαστικά κρατύνοντες δόγματα· διετηρεῖτο ὑπὸ τῶν πατριαρχείων καὶ ὑπεστηρίζετο ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως δαυιλῶς τοὺς ἐν αὐτῇ ἐργαζομένους ἀμειβούσης, διότι ὡσαύτως καὶ βασιλικῶς οὗτοι εἶχον διατάξαι καὶ βίβλους, στίχων ἐν τῷ πρυτανείῳ κατὰ ἀρχαίον ἑλληνικὸν ἔθιμον.

Ἡ Σχολὴ αὕτη μετὰ τὰ ἐπὶ Φωκᾷ γενόμενα, εἴτινα μένον εἰς τὸ Πανδιδακτήριον, τὸ Πανεπιστήμιον ἀπέβλεπον, ἐπὶ Ἡρακλείου διὰ τοῦ πατριαρχοῦ Σεργίου ἐπὶ τῷ βελτίῳ ρυθμιθεῖσα καὶ εὐρύτερου καὶ χρησιμώτερου διὰ τὴν καθόλου παιδευσιν προγράμματος, ὡς εἶπον, ἐργασθεῖσα νέαν ἐξέχουσαν θέσιν ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις τοῦ κράτους λαμβάνει, δὲν φαίνεται δὲ ἀποχωριθεῖσα τῶν πατριαρχείων. Οἱ ἐν αὐτῇ διδάσκαλοι ἦσαν οἱ σύμβουλοι τῶν πατριαρχῶν καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν(1)· οἱ βασιλεῖς, ὡς βεβαίως καὶ ιστορικὸς τοῦ Μεσαίωνος Γεώργιος ὁ Μοναχὸς ἀνευ αὐτῶν «βουλίην ἢ γνώμην οὐκ ἐθέσπιζον» ὡς τοιοῦτό τι συνέβαινε καὶ μετὰ τὴν Ἀλωσιν ἐν περιστάσειν οὐχ' ἄπαξ, οὐδὲ δὶς, καθ' ἕνα τὰ πατριαρχεῖα προστατεύοντα ἢ καὶ διατηροῦντι τὴν Πατριαρχικὴν Μ. Σχολήν, ἠξιοῦντο ἐν ταῖς ἀνάγκαις αὐτῶν— ἦσαν δὲ αὐταὶ πολλοὶ καὶ πολλαπλαῖ καὶ τῆς συναντιλήψεως τῶν ἐν αὐτῇ διδασκάλων, οὗς διαφόροις τιμαῖς καὶ εὐρηγέτου καὶ ἐτίμων. Ἀλλὰ σήμερον... Οἱ διδάσκαλοι οὗτοι, ἱερωμένοι ἢ μονα-

(1) Γεώργ. Μοναχοῦ. ἔκδ. de Boor τ. Β. σ. 742.

(2) Γεώργ. Μοναχοῦ, αὐτόθι, Β. σ. 742.

Ἁ Γεώργιος Μοναχὸς ἢ Ἀμορτωλὸς ἡμαρᾶς μεσοῦντος τοῦ 9' αἰῶνος.

χοί, ἀπήρτιζον οἰονεὶ μικρὰν Ἀκαδημαίαν ἐν ἣ συνεζητοῦντο σπουδαῖα ζητήματα καὶ ἐξηλέγχοντο καὶ γνώμοδοτήσῃ ἐζητοῦντο, διδόμεναι ἀνεπηρεάστως καὶ ἀσφαλῶς.

Ἄλλ' ἀκριβῶς ἐπειδὴ οἱ διδάσκαλοι οὗτοι κληθέντες ὑπὸ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου τοῦ εἰκονομάχου ἵνα ἀποφώνωνται γνώμην ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς θρησκευτικῆς λεγομένης μεταρρυθμίσεως, οὐ μόνον δὲν ἐλείσθησαν τῇ γνώμῃ αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ ἠλεγξαν αὐτὸν ἐπὶ ἀσεβείᾳ, φασὶ τινὲς καὶ τοῦτο πιστότατοι ἄνδρες, λέγει ὁ ἡμέτερος ἱστορικός, ὅτι ὁ Λέων ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς τῆς ὁργῆς αὐτοῦ «προσέταξε συρομένους αὐτοὺς ἀτίμως ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τοῦ Διδασκαλείου αὐτῶν ἐγκλεισθῆναι καὶ κατακαῖναι σὺν ταῖς ὑπάρχουσιν αὐτῶν» «Οὐ γενόμενου πάντες ἄρδην κατεπλέχθησαν» Ὁ ἱστορὸς δὲν καὶ οἱ ἱστοροῦντες ταῦτα μεταγενέστεροι χροντογράφοι Κεδρηνὸς, Ζωναρᾶς, Μανασσῆς, Γλυκᾶς ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Λέοντος ὑπερθεματίζουσι τὰ ἐπὶ τούτῳ συμβάντα. Ἀλλ' ἤδη ὁ μακαρίτης ἐκεῖνος Παπαρηγόπουλος ἀνεσκεύασε τὰ τῶν ἱστορησάντων περὶ τῆς ἐκδικήσεως ταύτης τοῦ Λέοντος. «Εἶναι ἀνάγκη, λέγει(2) νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι πάντα ταῦτα δὲν εἶναι ἄξια πίστεως»;

(1) Αὐτόθι Β'. 742. καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς.

(2) Ἱστορ. Γ' σ. 395. ἔκδ. 1886. ἀνάγνωθι.

«Φασὶ δὲ τινες καὶ τοῦτο πιστότατοι ἄνδρες, ὅτι πρὸς τῇ Βασιλικῇ καλουμένῃ κινστέρνῃ τῇ οὖσῃ πλησίον τῶν χαλκοκρατείων παλάτιον ἦν σεμνὸν, ἐν ᾗ ὑπῆρχεν κατὰ τύπον ἀρχαῖον οἰκουμένικὸς διδάσκαλος ἔχων μετ' ἑαυτοῦ ἐτέρους μαθητὰς αὐτοῦ καὶ συλλήπτορας προύχοντας ἄνδρας τὸν ἀριθμὸν ἰβ' πᾶσαν ἐπιστήμην μετερχομένους καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά κρατύνοντας δόγματα, βασιλικῶς

«Ἐκτοτε, ἐπιλέγει Γεώργιος ὁ Μοναχὸς ἢ τῶν ἐπιστημῶν γνώσις ἐν Ρουμανίᾳ ἐσπάνισε τῇ τῶν βασιλευόντων γνωσιμᾶτων ἀπονοία μειουμένη ἕως τῶν ἡμερῶν Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρου τῶν εὐσεβῶν καὶ πιστῶν βασιλέων(1)»

Καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα οἱ τῆς Μεταρρυθμίσεως βασιλεῖς ὄσον καὶ ἂν θελήσῃ τις ἵνα ὀνομάσῃ αὐτοὺς κακοὺς ἢ ἀπαιδεύτους, οὔτε τὸ ἐν ἦσαν οὔτε τὸ ἄλλο. Πνευματικὴ κίνησις καὶ ἐπ' αὐτῶν δὲν ἔλειπε, ὑπῆρχεν ἵνα προκαλέσῃ τὴν μετ' αὐτοὺς Ἀναγέννησιν. Τὰ γράμματα ἐκαλλιέργουντο καὶ αἱ τέχναι ἐπίσης καὶ ἡ Γραφικὴ, ἥτις ἔστρεψε τὰ βλέμματα ἀπὸ τῶν ἀγίων καὶ τῶν μαρτύρων ἐπὶ ἕτερα ὑποκείμενα. Διότι δὲν πρέπει ἵν' ἀγνοηθῇ καὶ τοῦτο ὅτι ἐν ὅλῃ αὐτῇ τῇ παιδευτικῇ κινήσει πεπαιδευμένοι καὶ τεχνίται ἦσαν ἱερεῖς καὶ μοναχοί, ἢ δὲ τῶν πεπαιδευμένων καὶ τεχνιτῶν τάξις περιελάμβανε πλείστους ὄσους τὸν μαῦρον

διαίτας καὶ βιβλοὺς ὡσαύτως ἔχοντας, ὧν οἱ βασιλεῖς ἄνευ βουλῆς ἢ γνώμης οὐκ ἐθέσιζον. Τούτους δ' ἀγριώτατος θῆρ καὶ δυσώγμος βάναισος προσκαλεσάμενος ἵππειρότατοιθιν συνθέσθαι αὐτοῦ τῇ ἀθείᾳ. Τῶν δὲ τοῦτο μὴ καταδεξαμένων, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐλεγχθέντων αὐτοῦ τὴν ἀσέβειαν, προσέταξε συρομένους αὐτοὺς ἀτίμως ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τοῦ διδασκαλείου αὐτῶν ἐγκλεισθῆναι. Τούτου δὲ γενομένου τῇ νυκτὶ πάλιν ἀποστείλας ὁ ἀνήμερος δράκων νυκτεράρχους τινὰ καὶ ἀπηνεῖς ἄνδρας προσέταξε συναχθῆναι πλῆθος ξύλων καὶ τούτων ὑπαρθέντων κατακαῆναι τοὺς ἄνδρας σὺν τῶν οἰκημάτων καὶ τῶν βιβλίων καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῖς ὑπαρχόντων· οὗ γινομένου πάντες ἄρδην κατεφλέγησαν. Ἐκτοτε οὖν ἢ τῶν ἐπιστημῶν γνώσις ἐν Ρουμανίᾳ ἐσπάνισε τῇ τῶν βασιλευόντων γνωσιμᾶτων ἀπονοία μειουμένη ἕως τῶν ἡμερῶν Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρου τῶν εὐσεβῶν καὶ πιστῶν βασιλέων.»

(1) Αὐτόθι, ἐν συνεχείᾳ.

ράσον περιβεβλημένους. Καὶ παρὰ τοῖς ἀντιθέτοις στρατοπέδοις, τοῖς τε εἰκονοφίλοις καὶ τοῖς μὴ τοιοῦτοις δύναται τις ἀκόπως ἵν' ἀπαντήσῃ ἐξόχους καὶ διακεκριμένους ἄνδρας ἐγκυκλοπαιδικώτερον κατ' ἐμὲ μεμορφωμένους μέχρι Φωτίου καὶ Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου. Κακῶς κάκιστα διαδίδεται ἢ καὶ διδάσκεται ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ ἀπέστρεγον π. χ. τὴν Γλυπτικὴν.

Ἡ ἐν τῇ Ἀνθολογίᾳ ὑπαρξίς τοσούτων ἐπιγραμμάτων εἰς στήλας, εἰς εἰκόνας, δὲν διαψεύδει τὴν γνώμην ταύτην; Ἀγάλματα δὲ καὶ ἀνδριάντες αὐτοκρατόρων θριαμβευόντων διεσώζοντο μέχρι σχεδὸν τῶν χρόνων τῆς Ἀλώσεως, εἰ καὶ πολλοὶ τούτων κατὰ τὰ ἀνθρώπινα ἦσαν παρημελημένοι καὶ τετριμμένοι. Ἐπίσης κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ ἡ Μουσικὴ ἐκαλλιέργειτο φωνητικὴ τε καὶ ὄργανικὴ καὶ ἡ Ζωγραφικὴ, ἢ χρωματικὴ ζωγραφία, καὶ ἡ γελοιογραφία ἀκόμη περὶ ἀγιογραφίας ὅμως, ὡς ἀνωτέρω ὑπέδειξα οὐδεὶς λόγος.(1)

ΙΓ.

Ἀββασιῆδας - Λέων (Θεσσαλονίκης) - Σχολῆ Μαγναύρας - Βάρδας.

Περὶ εὐργος σύμπτωσις διανοίγει ἡμῖν παραπέτασμα

(1) Ὅρα ὅσα καὶ ἐν Σωζομένῳ (Β λέγονται περὶ καλῶν τεχνῶν καὶ περὶ τῆς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου πράξεως καὶ συγκρατήσεως τῶν ἐκ χαλκοῦ θαυμασιῶς ἐργασμένων, αἵτινα ἐν καταλλήλοις τόποις τῆς Πόλεως νομιζόμενα ἐτίθαντο, καὶ παρὰ Νικήτα τῷ Χωνιάτη περὶ καταστροφῆς αὐτῶν ἐπὶ τῇ ὑπὸ τῶν Ἀρτέμιων Ἀλώσει. Ὁ ἀναγνώστης ἔς ἀναμνήνη τὴν πρὸ ἑτῶν ἀναγγελθεῖσαν δημοσίευσιν τοῦ κ. Μ Γεβελῶν περὶ τῆς Καλλιτεχνίας παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς.

ἐν τῇ διὰ λόγους ἐμπαθείας συγκεκαλυμμένη γραμματολογικῇ κινήσει τοῦ αἰῶνος τῆς εἰκονομαχίας. Ὁ τοῦ φιλομούσου οἴκου τῶν Ἀββασιδῶν καλίφης Ἄρον Ἡλ. Μαμουν (813 — 838 μ. Χ.) ἀπὸ τῆς Βαγδάτης ζητεῖ τὸν φιλόσοφον καὶ μαθηματικὸν Λέοντα ἵνα μὴ ἀπαξιῶσθαι προσελθεῖν αὐτῷ καὶ τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας μεταδοῦναι. Ὁ φιλότιμος Ἀββασίδης ἐν τῷ τέλει τῆς προερεπτικῆς αὐτοῦ ἐπιστολῆς προστίθεται τὰ θαυμάσια ταῦτα λόγια τιμῶντα ἀμφοτέροισι, τὸν τε ἐπιστέλλοντα καὶ τὸν καλούμενον «Εἰ γὰρ τοῦτο γένηται, τοὺς αὐχένους ἐπικλινεῖ γένος ἅπαν τὸ τῶν Σαρακηνῶν καὶ πλοῦτου καὶ δωρεῶν ἀξιοθίση, ὧν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἤξιωται» διότι φαίνεται ὁ Λέων ἐδίδασκε τὸς ἐπιστήμας ἐν πενιχρῷ φροντιστηρίῳ, μόλις δ' ἐγένετο γνωστότερος τῷ Θεοφίλῳ ἐκ τῆς προσκλήσεως ταύτης, ἦν δὲν ἀπέκρουεν εἰς αὐτὸν ἐκ προνοίας μὴ παρεξηγηθῆ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη συνετέλεσεν ἵνα ὁ Λέων ἀμειψθῆ καὶ λάβῃ τὴν ἄδειαν τοῦ δημοσίου διδάσκειν ἐν τῇ σχολῇ τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα, ἣ κατὰ Λέοντα τὸν Γραμματικὸν ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Μαγναύρας (2) εἶτα ὁμοῦς ἀπομακρυνθῆ τῆς ΚΠόλεως διοριζόμενος ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Ἐννοεῖται ὅτι παρεσκεύασε διὰ τῆς δημοσίας διδασκαλίας αὐτοῦ καὶ τῆς δράσεως ἕδαφος πρὸς τὴν ἀνασύστασιν τῆς κεκλησμένης Ἀκαδημίας(3), ἥτοι περίοδος νέας πνευματικῆς κινήσεως

(1) Ἡ ἱστορία δὲ τῆς προσκλήσεως καὶ τῆς προαγωγῆς τοῦ Λέοντος εἴρηται παρὰ Σάββα Μ. Β. τ. Δ' σ. XLIV καὶ ἐξῆς.

(2) Αὐτόθι, σ. XLV.

Α. Γραμμ. σ. Ἐκδ. Βόννης.

(3) Σάββα Μ. Β. Δ. 433.

ἥτις πάλιν ἀνακόπτεται, προϊούσα ἀναχαιτίζεται ἕνεκα τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν φρονιδῶν καὶ θριάμβων. «Οἱ καιροὶ τὰ πράγματα περιέτρεψαν καὶ ἡμαῦροςαν λέγει ὁ Ψελλὸς ὁ πολυίστωρ ἐν τῇ εἰς Ἰωάννην τὸν Σικελῖνον Ἐπιταφίῳ (1). Ἀλλ' ὡς ἐπανέλθω εἰς τὸ στάδιον τοῦ λόγου διότι ἢ κατωτέρω προσήκουσα μνεῖα γίνεται.

Παρατρέχων τὴν ἐπὶ Θεοφίλου παιδευτικὴν ταύτην κίνησιν, εἰς ἣν ἀφορμὴν ἔδωκεν καὶ εὐγενῆς ξένων ὀργάνων πρὸς μάθησιν καὶ ἀξιέπαινος πρωτοβουλία, ἀξία πολλῆς μελέτης καὶ ἀπὸ διπλωματικῆς ἀπόψεως — διότι καὶ χρήματα κατεβάλλοντο καὶ σπονδαὶ ἀίδιοι καὶ ἀτελεύτητοι προὔτεινοντο ἡμῖν, φθάνω εἰς ἐπίσκεψιν τῆς Σχολῆς τῆς μεγάλης ἐκείνης Ἀκαδημίας τῆς Μαγναύρας (Γεδ: Π. Π. 284) Βάρδας ὁ παντοδύναμος κουροπαλάτης, ἀδελφὸς τῆς ὀρθοδοξοτάτης Θεοδώρας, θετός δὲ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Γ', προέβη εἰς ἀνασύστασιν τοῦ λησμονηθέντος ἐκείνου Παιδιδακτηρίου(2) οὗ συνεχῆ μνεῖαν παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς χρονογράφοις δὲν ἠδυνήτην — μὴ φροντίσας ὁμοῦς καὶ πολὺ — ἴν' ἀνέυρω, ὡς καὶ ὁ ἡμέτερος κ. Γεδεῶν, καθ' ἃ λέγει. Ὁ Βάρδας συναθροίσας σοφοὺς κατὰ τὴν Μαγναύραν, ὧν τοὺς μὲν φιλοσοφίας, γεωμετρίας τοὺς δὲ ἑτέρους ἀστρονομίας, ἄλλους γραμματικῆς ἀντιποιοῦμένους» ἀναδιωργάνωσε τὴν δημοσίαν παιδευσιν, ἥτις παρημελήθη ἐπὶ Θεοφίλου καὶ τοῦ Μιχαὴλ καὶ ἔδραν ταύ-

(1) Ὁρα Γεδεῶν, Ἐκκ. Ἀλ. 1902 σ. 312.

(2) Ὁ Gelzer ἐν Β. LG2, 972 ἀναφέρει τὸ γεγονός τῆς συντάσεως Σχολῆς ἣν ὀνομάζει eine Art. Hochschule.

(3) Γενέσ. σ. 93, «προῖκα διδάσκειν».

της καταστήσας τὸ παλάτιον αὐτὸ προσέστησεν ἀρχιδιδάσκαλον(1) καθηγητὴν τὸν ἐξονομασθέντα περιώνυμον Λέοντα, τὸν τέως Θεσσαλονίκης. (2) Οὗτος ἀνέλαβε τὴν τέχνην τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστήμην τῶν Ἐπιστημῶν ἵνα διδάξῃ, ὁ Θεόδωρος τὴν γεωμετρίαν, ὁ Θεοδώριος τὴν ἀστρονομίαν, καὶ ὁ Κομμυτῆς τὰ γραμματικά, ἅπαντες δωρεάν, ὡς γενναίως ὑπὸ τοῦ κράτους μισθοδοτούμενοι.

Τῶν μαθημάτων τούτων ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ γραμματικὴ κατεῖχον τὴν πρώτην θέσιν· ἀλλὰ λέγοντες φιλοσοφίαν τὸ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἐννοοῦμεν καὶ τὴν γραμματικὴν, τὴν μετρικὴν, τὴν λεξικολογίαν τὴν φιλολογίαν ἐν γένει καὶ τὴν κριτικὴν τῶν ἀρχαίων κειμένων. Πολλάκις ὁ Βάρδας ἐκ φιλομαθείας ἐπιφοιτῶν τῶν διδασκομένων τὰς προθυμίας ἐπερρώνησε καὶ ἀνεξωπύρει.(3) Ὁ αὐτὸς Βάρδας καὶ Καίσαρ γενόμενος συνεχῶς ἐφοῖτα εἰς τὰ τοῦ Ἱπποδρόμου δικαστήρια ἐγένετο δὲ αἷτιος τοὺς νόμους ἀνηβᾶν ὡς τοῦ καιροῦ καὶ τὴν περὶ αὐτοὺς ἀκριβείαν συγκαλύψαντος(4). Καθόλου εἰπεῖν ἡ Σχολὴ τῆς Μαγναύρας ἦτο ἀξιόλογος διὰ τὴν φιλοσοφίαν, ὑπεστηρέχθη ὑπὸ τοῦ μακεδονικοῦ οἴκου, ἰδίως δὲ ἐπὶ Κωνστ. τοῦ Πορφυρογεννήτου. Οὗτος τὴν ἀριθμητικὴν, μουσικὴν, ἀστρονομίαν, γεωμετρίαν, στερεομετρίαν καὶ τὴν ἐν πᾶσιν ἔποχον φιλοσοφίαν ἐκ μακροῦ χρόνου ἀμελεία καὶ ἀμα-

(1) Τὸν τίτλον τοῦ ἀρχιδιδασκάλου ἔφερον οἱ προϊστάμενοι τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς μέχρι πρὸ ὀλίγων δεκάδων ἐτῶν. Ὁρα τὸν τίτλον τούτον ἐπὶ τοῦ μαρμαρίνου ἐπιτύμβιου τοῦ μακαρίτου.

(2) Κεδρηγ., τ. Β', 170 καὶ 171.

(3) Κεδρηγοῦ, Β. 170-171.

(4) Κεδρηγοῦ, αὐτόθι.

θεῖα τῶν κρατούντων ἀπολωλῆς οἰκεία σπουδῇ ἀνεκτίσατο, ἀναδιωργάνωσε, δηλαδὴ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν ἐστήριξε πᾶσαν φιλολογικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἐργασίαν(1) διδοὺς αὐτὸς τὸ παράδειγμα ἀσυνήθους πνευματικῆς ἐργασίας, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ Πανδιδασκῆριον νέους παιδεύτας προέκρινεν, ἢ, ὡς λέγει ὁ Κεδρηγός, τοὺς ἐπὶ ἐκάστη τούτων ἀρίστους καὶ δακίμους ἀναζητήσας καὶ εὐρῶν διδασκάλους ἐπέστησε καὶ ὅπερ σπουδαίων, τοὺς σπουδαίους ἀποδέχετο καὶ συνεκρότει»(2).

Γινώσκομεν μάλιστα τὴν εἰς τέσσαρα τμήματα, ἦτοι εἰς ἰσαριθμούς Σχολὰς διαίρεσιν τοῦ πανδιδασκηρίου, Σχολὰς, αἵτινες ἐν ἰδίοις κτιρίοις ἐλειτούργουν ὑπὸ σχολάρχην, τὸν κοσμήτορα, ὡς παρ' ἡμῖν σήμερον καλεῖται, ἔχοντα οὐχὶ ὀλιγωτέρους τῶν τριῶν ὑπ' αὐτὸν καθηγητάς. Τῶν σχολῶν τούτων προεδρεύσατο οἰκείους ἄνδρας, ὧν ὀνόματά τινα διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἦτις Φιλοσόφων παιδοτριβεῖον ἐκλήθη, πρόεστη Κωνσταντῖνος ὁ πρωτοσπαθᾶριος, τῆς τῶν Γυμνάσιων, Ἀλέξανδρος ὁ μητροπολίτης Νικαίας, τῆς Γεωμετρίας Νικηφόρος ὁ πατριεὶος, ὁ τοῦ ἐπάρχου Θεοφίλου γαμβρός, τοῦ τῆς Ἀστρονομίας Γρηγόριος ὁ ἀσκηραίτης. Ὁνόματα ἄλλων καθηγητῶν συναδέλφων αὐτῶν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀριθμητικῆς, τῆς γραμματικῆς, τῆς διαλεκτικῆς, τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἰατρικῆς δὲν μνημονεύον-

(1) Κεδρηγός αὐτόθι 326. Ἐπεμελήθη δὲ καὶ τῶν βαναύσων καὶ χειρονάκτων τεχνῶν εἰς ἐπίδοσιν μεγάλην καὶ ταύτας ἀνήνεγκεν.

() Κεδρηγ. Β. 326.

(3) Θεοφάνους Συνεχιστ. 446.

ται δυστυχῶς, ὡς μνημονεύεται ἢ πρὸς τε τοὺς διδάσκον-
τας καὶ διδασκομένους πατρικῆ βασιλικῆ ὄντως μέρμνα
τοῦ ἐστεμμένου συγγραφέως ἐργαζομένου χάριν αὐτῶν καὶ
εἰς σύνταξιν ἐπιτομῶν καὶ ἐγχειριδίων ποικίλης ὕλης.

Ἄλλὰ τὸ Παιδιδακτῆριον τοῦτο φαίνεται δὲν διετή-
ρησε τὴν πρῶτην περιωπὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προ-
στάτου αὐτοῦ καὶ κηδεμόνος. Ἡ ἀκηδία τῶν διαδόχων
τοῦ Πορφυρογεννήτου, ὅστις οὐ μόνον διὰ τὰ γράμματα
ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς τέχνας ἐμερίμνησεν ἔσχεν ἀποτέλεσμα
τὴν βαθμιαίαν αὐτοῦ παράλυσιν. Οἱ τελευταῖοι τοῦ Μα-
κεδονικοῦ οἴκου βασιλεῖς περισσότερο περὶ τακτικῆς ἐν
τῷ πολέμῳ ἐφρόντισαν καὶ περὶ πολέμων αὐτῶν κατ' ἀ-
νάγκην καὶ στάσεων ἢ περὶ τακτικῆς γραμμάτων προστα-
σίας. Οὐχ ἦτον τὰ γράμματα καὶ κατ' ἰδίαν ἐκαλλιεργοῦν-
το, ὡς εὐρίσκομεν τοσούτων λογίων ἔσμὸν κατὰ τοὺς χρό-
νους τούτους ἐν τῇ Γραμματολογίᾳ, ὃ δὲ Ψελλὸς μετὰ
τινας δεκαετηρίδας διερωτᾷται, διαπορεῖται πῶς ἐπὶ Βα-
σιλείου τοῦ Β' τοῦ τοσούτου τῆς περὶ τοὺς λόγους
ἀπουδίᾳ κατολιγωροῦντος διέλαμψαν τόσοι λογίτη-
τες ἀντιπρόσωποι «καὶ οὐκ ὀλίγη φερὰ φιλοσόφων καὶ
ρητόρων κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐγένετο» μίαν δ' εὐ-
ρίσκει λύσιν τῆς ἀπορίας αὐτοῦ ἀληθεστάτην, ὅτι οἱ τό-
τε ἄνδρες ἐσπούδαζον περὶ αὐτοὺς [τοὺς λόγους δηλαδὴ]
ὡς αὐτοτελεῖ;(2).

(*Ἐπεται συνέχεια)

B. A. M.

(1) Σάθα, M. B. Δ XLVI.

(2) Σάθα M. B. Δ' 18.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΕΝ ΚΑΛΚΗ

(Συνέχεια ἐκ σελίδος 624)

τῆς τοῦ Ἐσόπτρου, διὰ μέσου τῶν ἐπιφερόντων
τὸ παρὸν ἡμῶν ἀδελφῶν. = διὸ παρακαλοῦμεν προσκο-
νητῶς καὶ γονυπετῶς, ὅπως δέξησθε αὐτοὺς ἰλέως καὶ
εὐμενῶς καὶ εὐπροαιρέτως, καὶ συνδράμητε καὶ βοηθή-
σητε ἐν λόγῳ, καὶ ἐλεημοσύνη εὐπροαιρέτῳ καὶ παρα-
στήσητε αὐτοὺς ἐνώπιον τῶν θειοτάτων βασιλέων, καὶ
ἴση ἐστὶ τῆς χριστομιμήτου σου ψυχῆς φιλαδελφία καὶ
ἔλεος, συνδράμητε τὰς πρὸς βοήθειαν καὶ σύστασιν τοῦ
πτωχοῦ μοναστηρίου συντείνοντα καὶ τοῖς θεοστέτοις
ἀναξίν εἰς οἶκτον φυλανθρωπίας παρακινούσιντες. Τὴν γὰρ
ἀξίαν τῶν ἐλευθύντων Δαβὶδ ὁ προφητικώτατος κηρύτ-
ται μεγαλοφώνως λέγων· «δικαίως ἀνῆρ ὁ οἰκτιρῶν καὶ
κυχρῶν,» καὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τοὺς
καλῶς τὰ πρόσκαιρα οἰκονομοῦντας ἀπειροπλάστους τὰς
ἀμοιβὰς ἐν τῷ μέλλοντι ὑποσχέεται· «εὖ δοῦλε ἀγαθὲ,
φησί, καὶ πιστὲ ἐπὶ ὀλίγα εἰ πιστὸς ἐπὶ πολλῶν σε
καταστήσω». Ταῦτα τῇ θεοσεβειστάτῃ σου ψυχῇ πρεσβεύ-
ομεν, ὅπως καὶ τὸ παρὸν διασώσῃτε σεβασμιῶν μονα-
στήριον, καὶ τὰς ἐνταῦθα κινδινεύουσας ψυχὰς τῶν ἱε-
ρῶν σας ἐλευθερώσῃτε διὰ σωτηρίαν τὴν ψυχῆς σας
καὶ μνημόσυνον τῶν μακαρίων γονέων σας· Γράψατε
δὲ καὶ τὰ τίμια σας ὀνόματα ἵνα μνημοιεύωνται διὰ
παντός, καὶ ἀξιώσατε διὰ χρυσοβούλλου καὶ βασιλικοῦ
ὑμῶν γράμματος, ταχύτερον ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς, ὅπως καὶ
ἡμεῖς τῶν δεῖνῶν ἐλευθερωθέντες τόχωμεν ἀνάσεως καὶ
χρεωστικῶς πρὸς Θεὸν τὰς δεήσεις ὑπὲρ ὑγιείας καὶ
σωτηρίας ὑμῶν ἀναφέρωμεν μέχρι παντός αἰῶνος. Αὐ-
τὸς δὲ ὁ τρισυπόστατος κύριος καὶ μόνος Θεὸς ἀληθινὸς
ἀνταμείβοι ὑμῖν τὰς ἀμοιβὰς μυροπλάστους καὶ μετὰ

βαρυτάτου γήρως και πολλῶν νικῶν και τροπαίων, ἀξιώσαι ὑμᾶς και τῆς οὐρανίου αὐτοῦ βασιλείας μετα πάντων τῶν δικαίων ἀγίων ἀμήν.— Ἐν μηνί Φεβρουαρίῳ, ἀχηα+.

Ὁ καθηγούμενος τῆς ἱερᾶς πατριαρχικῆς μονῆς τῆς παναγίας Τριάδος τῆς ἐν τῇ Χάλκῃ τῆς τοῦ Ἑσώπτρου, Διονύσιος ἱερομόναχος και οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοὶ και εὐχέται αὐτῆς: +

Τὰ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἐπιστολῇ ἀναφερόμενα συνέβησαν πράγματι, ὅτε ὁ Μ. Βεζίκης Κιουπρουλῆ Μουσταφᾶς, θέλων κατὰ τὸ 1690 νὰ ἐπιστρατεύσῃ κατὰ τῆς Γερμανίας, διέταξε φόρους βαρυτάτους καθ' ὅλον τὸ κράτος και ὡς ἐκ τούτου ἐπιφορτίσας χαράτσια και εἰς τοὺς μοναχοὺς, ὡς ἀναφέρει Ἀθανάσιος ὁ Ὑψηλάντις εἰς τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν.(39)

(39) Διάφορα Ἑλληνικά Γράμματα ἐκ τοῦ ἐν Πετρούπολει μονασίου τῆς Α. Ε. τοῦ Κυρίου Nicolas Likhatcheff ἐκδιδομένα μετὰ παρατήματος και προλόγου ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως Ἐν Πετρούπολει Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Β. Κιρσβαουμ 1907.

4 1691, Μηνί Φεβρουαρίῳ.

(Μονόφυλλος τουρκικὸς χάρτης, χονδρὸς και λεῖος, μήκος 0,44. Ὅπισθεν ἔχει τὸ ἔξῃς, «† Τῷ μέγα σεβαστοκράτῳ βεζήρ και καθολικῷ τῆς βασιλείας ἐπιτρόπῳ, [προσκηνυτῶς ἐν] χειρισθῆ». Ἄνωθεν τοῦ μεικτέου τοῦ γράμματος ὑπάρχει σφραγὶς ἔντυπος διὰ μελάνης, διαμέτρου 0,40, ἣς τὸ μέσον κατέχει παράστασις εἰκόνας τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὸ δὲ πέριξ ἡ ἐπιγραφή:† ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ Π(ατ)ΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΣΤ(αυ)ΡΩΠΗΓΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ

Ἡ αἴτησις τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς ἡμῶν δὲν ἀπέβη εἰς μάτην. Ὁ εὐσεβὴς αὐτοκράτωρ τῶν Ρώσων Πέτρος ὁ Μέγας, ἐξέδωκεν ὑπὲρ τῆς Μονῆς χρυσόβουλλον διατάττον τὴν ἀπόδοσιν ἐτησίως ποσότητος, ἣτις και τακτικῶς μέχρις ἐσχάτως ἀπεστέλλετο. Ἡ ἐτησία αὕτη ποσότης συνίστατο εἰς ρούβλια ἀργυρᾶ πενήκοντα. Χάριν τῆς ἱστορίας τῆς Μονῆς δημοσιεύομεν δύο ἐπιστολάς τοῦ πατριάρχου Γερμανοῦ τοῦ Δ' και Ἰωακείμ τοῦ Β' σχετικῶς πρὸς τὴν ἐν λόγῳ δωρεάν.

Πρὸς τὸν πρέσβην Βουτένιεφ(*)

Περὶ ὧν ἐγράψαμεν βασιλικῶν ἐλεῶν τοῦ ἐν Χάλκῃ Ἱεροῦ μοναστηρίου τῆς Ἁγίας Τριάδος τῶν δεδομένων παρὰ τῆς θεοσυντηρήτου ρωσικῆς αὐτοκρατορίας, δυνάμεθα νὰ παραύχωμεν τῇ ἐξοχότητι τῆς τὰς ἀκολουθίους πληροφορίας, ὅτι ἐπὶ τῆς πρεσβείας τοῦ ἐξοχωτάτου κῆρ Στρογανῶφ ἦν πρῶτος Σερκετάριος ὁ κῆρ Τασκῶφ και ἀσθενήσας, ἀπῆλθεν ἐπισκεψόμενος ἐν τῷ μοναστηρίῳ τούτῳ, ὅστις και ἀνέγνω τὸ ἐπὶ τοῦ ἀειμνήστου αὐτοκράτορος μεγάλου Πέτρου, χρυσόβουλλον, διατάττον τὴν ἀπόδοσιν ἐτησίως ποσότητος, ἣτις και παραμελουμένη, εἰς τὸ νὰ λαμβάνηται ἐγκαίρως, ἐδόθη διὰ μιᾶς χρόνων δεκαοκτῶ συνεργείᾳ τοῦ μνησθέντος Σερκετάρου κατὰ τὸ

(τῆ) СІЯΤΟΥРΓΟΥ ТРІАДОС ЕННЄΩ ΧΑΛΚΗ. Τὸ πρῶτον τοῦ καμμένου στοιχείου, τὸ Т, πολὺ μέγα, περικεκομημένον δι' ἀνθέν και φέρον ἀνωθεν Βασιλικὸν μετὰ σταυροῦ στέμμα).

(*) Πατριαρχ. Κῶδὸξ 21 σελ. 281.

1817 ἢ 18 σωτήριον ἔτος, ὅτε ἐπετρόπευε τοῦ ἱεροῦ μομοστηρίου ὁ κέρως Γεώργιος Σαματᾶς. Ταῦτα ἐνδεχόμενον νὰ ἐνθυμῆται καὶ ἡ ἐξοχότης της, ὡς σεκρετάριος ηγηκαῦτα ὑπάρχουσα, καὶ ἀπερχομένη εἰς Χάλκην πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ἀσθενοῦτος καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι ἀπὸ τῶν ἐκτεθεισῶν πληροφοριῶν θέλει εὐαρεστηθῆ ῥιλοκάλως, οὐ μόνον εἰς τὸ νὰ προμηθεύσῃ τὰ τέως ἀπλήρωτα βασιλικά ἐλέη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ ἀναγενοῖ τὸ παλαιὸν αὐτοκρατορικὸν χρυσόβουλλον, τὸ ὁποῖον ἐγένετο πυρκαυστον εἰς τὴν προσυμβᾶσαν πυρκαϊάν τοῦ μοναστηρίου τούτου καὶ ἔξει ἀντάξιον τὴν ἀντίδοσιν παρὰ τοῦ δικαιοδότη Θεοῦ καὶ τὰ ἔτη της εἶχεν ὅ,τι πλεῖστα καὶ σωτηριωδέστατα.

Τῆς αὐτῆς ἐξοχότητος διάπυρος πρὸς θεὸν εὐχέτης

† Κωνσταντινουπόλεως Περιμανός

Τῆ 2 Μαρτίου 1843. ἐκ τῶν Πατριρχείων.

Τῷ Νοβικῷ περὶ τοῦ ἐτησίου τῆς ἐν Χάλκῃ Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἐξοχώτατε!

Μεταξὺ τῶν ἱερῶν σιγημάτων τῶν ἡλεημέτων δι' ἐτησίον βοηθείς παρὰ τῆς θεοσυντηρήτου Ρωσικῆς Αὐτοκρατορίας ὑπάρχει καὶ τὸ ἐν Χάλκῃ κείμενον ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐπιλεγόμενον Κάτοπτρον ὅπου πρὸ πινῶν χρόνων προνοία τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας συνέστη καὶ συντηρεῖται μέχρι τοῦ νῦν Θεολο-

γικῆ Σχολῆ ἀνατεθειμένη τῇ ἀμέσῳ κηδεμονίᾳ αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ τὸ βασιλικὸν τοῦτο ἔλεος συνιστάμενον εἰς ρούβλια ἀργυρᾶ πενήκοντα ἐτησίως μὴ ζητηθὲν ὑπάρχει πρὸ δεκαετίας ἄληπτον, ἔγνωμεν, προκειμένων ἤδη πολλῶν ἀναγκῶν τῷ ἱερῷ τούτῳ σκηνώματι, διενθῦναι τόδε τὸ πατρικὸν ἡμῶν γράμμα πρὸς τὴν περιουδάστον ἡμῖν αὐτῆς ἐξοχότητα, ἣν καὶ ἀξιοῦμεν πατρικῶς, ὅπως εὐρεσθη, ἵνα διαβιβάσῃ ὅπου δεῖ τὴν ἀπὸ μέρους τῆς ἐκκλησίας ἐξαίτησιν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος δεκαετοῦς βασιλικοῦ ἐλέους πρὸς τὸ ρηθὲν ἐν Χάλκῃ ἱερὸν Μοναστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁμοῦ δὲ καὶ τὰς ἐγκαρδίους εὐχὰς τῆς Κοινῆς ταύτης πνευματικῆς Μητρὸς, καὶ τὰς ἀδιαλείπτους αὐτῆς πρὸς Κύριον ἐκτενεῖς δεήσεις ὑπὲρ τοῦ αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ φιλοχρῆστου καὶ θεοσεβέτου Ἀνακτοῦ καὶ πάσης τῆς θεοσυντηρήτου βασιλικῆς οἰκογενείας. Εἶεν δὲ τὰ ἔξοχα αὐτῆς ἔτη θεόθεν ὅ,τι πλεῖστα ὑγιεινὰ πανεύθυμα καὶ παιευφρόσυνα.

ῥωξ Μαίου ι'.

Τῆς λίαν περιουδάστου ἡμῖν περιφανοῦς αὐτῆς ἐξοχότητος

διάπυρος πρὸς θεὸν εὐχέτης

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωακείμ. (*)

(*) Κώδιξ 35, σελ. 197. Βλέπε καὶ Κωδ. 28 σελ. 320 καὶ Κωδ. 26 σελ. 189 καὶ 32 σελ. 296 καὶ 336 καὶ βιβλίον χορηγιῶν θεολ. Σχολῆς. Τὰ πενήκοντα ταῦτα ρούβλια τοῦ αὐτοκράτορος ἀργότερον ἀναβιβάσθησαν εἰς 62 1/2. Ἡ δὲ Ρωσικὴ Κυβέρνησις ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Σολῆς μέχρι τοῦ πανευρωπαϊκοῦ πολέμου ἀπέστειλε 2000 ρούβλια.

Ἄλλα καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς Μολδοβλαχίας προσήρχοντο ἐκάστοτε ἀρωγοὶ εἰς τὴν πολλαχῶς δοκιμασθεῖσαν Μογγὴν ἡμῶν ὄρισαντες δι' ἡγεμονικοῦ χρυσοβούλλου ὅπως κατ' ἔτος παρέχεται χρηματικὴ χορηγία ἐκ τοῦ αὐθεντικοῦ Τζάρας, καθὼς πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ ἐξῆς γράμματος τοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδοβλαχίας Ἰωάννην Στούρτζαν.

Εὐσεβέστατε, ὑψηλότατε καὶ ἐκλαμπρότατε αὐθέντα καὶ ἡγεμὼν πάσης Μολδοβλαχίας μεγαλοπρεπέστατε, υἱὲ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῖν λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε, κύριε κύριε Ἰωάννη Στούρτζα Βοιβόδα, τὴν μεγαλοπρεπεστάτην αὐτῆς ὑψηλότητα ψυχῆς ἐκ μέσης εὐχόμενοι, καὶ πατρικῶς ἀσπαζόμενοι, ἥδιστα προσαγορευόμενῃ ἢ τῶν ἱερῶν καταγωγῶν προστασία, καὶ περὶ τῆς συστάσεως αὐτῶν μέριμνα, ἔργον ἀπαραίτητον οὕσα τῶν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐμπειστητευμένων ἀρχῆν, ἠνάγκασε καὶ τὴν ὑμῶν μετριότητα, νὰ ἀναλάβωμεν τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ ἱεροῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τῆς ζωαρχικῆς τριάδος, τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Χάλκη πλησίον τῆς Κων)πόλεως κειμένου, ὅπερ ἀνέκαθεν γεραρὸν ὑπάρχει καὶ καλῶς διοικούμενον, ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνωμαλίας, καὶ τῆς καταχρήσεως τῶν παρεισφρησάντων, πρὸ πέντε χρόνων τῶν πλείστων αὐτοῦ πυρποληθέντων μερῶν, κατήντησε σχεδὸν εἰς ἐρήμωσιν· διευθετοῦντες λοιπὸν τὰ περὶ αὐτὸ καὶ τὰ σωζόμενα αὐτοῦ δίκαια ἀκριβέστερον ἀνερευνῶντες, εὐρομεν καὶ χρυσοβούλλον ἡγεμονικὸν χορηγίας ἐτησίον ἐκ τῆς θεοσώστου αὐθεντικῆς αὐτῆς τζάρας παρεχόμενον, ὅπερ ἐν τῇ προκατοχικῇ τῆς ἐποχῆς ἀνανεωθὲν μετὰ προσθήκης ἐπεδόθη τῷ ἱερῷ μοναστηρίῳ, τοῦτο ὡς

ὅλην εὐάφορμον ὑπολαβόντες τοῦ ἐξαιρέτου περὶ τὰ θεῖα σκηνώματα ζήλου τῆς μεγαλοπρεπεστάτης αὐτῆς ὑψηλότητος, καὶ τῆς μεγαλοπρεποῦς ἀγαθοεργίας τῆς ἐνεχειρίσαμεν τῷ κομιστῇ τῆς παρούσης ἄρχοντι καμινάρῳ κυρίῳ Κωνσταντίνῳ, διευθυνομένῳ εἰς τὰ αὐτόθι, ὅπως ἐμφανίσῃ τῇ μεγαλοπρεπεστάτῃ αὐτῆς ὑψηλότητι, ἣς τὸν ἀξιάγαστον ζήλον βάσειν ποιούμενοι, δὲν ἀμφιβάλλομεν, διὰ πρὸς τὰς προκατοχικὰς ἀμιλλωμένη ἡγεμονικὰς φιλοτιμίας, διαπραξέται καὶ τὴν ἀνανέωσιν ὡς ἔθος τοῦ χρυσοβούλλου, καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν δεδουλευμένων ἐτησίων πρὸς τὸν ρηθέντα ἄρχοντα καμινάρῳ ἐπίτροπον ἐπὶ τῇ παραλαβῇ παρ' ἡμῶν διοριζόμενον ἕνεκα δὲ τῆς γενναίας αὐτῆς μεγαλοπρεποῦς περὶ τὸ θεῖον αὐτὸ σκῆνωμα κηδεμονίας καὶ φιλοτιμίας ἔξομεν ἡμᾶς ὑποχρέους καὶ διαπρυσίους τῆς ἀγαθοεργίας τῆς ἐπαινέτας καὶ κήρυκας ἔξει δὲ ἐν αὐτῷ αἰώνιον τὸ μνημόσυνον μετὰ πάσης τῆς πανεκλάμπρου αὐτῆς οἰκογενείας, ἀπολήγεται δὲ τὸν μισθὸν θεόθεν ἀπειροπλάσιον, ἐντείνουσα καὶ κατευοδομένη ἐν ἀκλονήτῳ διαμονῇ καὶ στέρεώσει ἀδιασείστῳ ἐπὶ τοῦ πανεκλάμπρου ἡγεμονικοῦ θρόνου τῆς μέχρι γήρωος βαθυτάτου καὶ πόνου. Ταῦτα πατρικῶς ἐπὶ τοσοῦτον, τὰ δὲ πάνεκλαμπρα αὐτῆς ἔτη εἶεν θεόθεν ὅ,τι πλείστο, πανευδαιμονέστατα καὶ πανευκλεέστατα, (*) ῥωκῆ' ἀπριλ. ζ'.

διάπυρος ἐν Χριστῷ εὐχέτης

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ

(*) Πατριαρχ. Κώδιξ 15 σ. 288.

Ἡ κακοδαιμονία τῆς Μονῆς ἐξηκολούθησε καθ' ὄ-
λον τὸν 18ον αἰῶνα «πολλαῖς περιέπεσε καταπτώσει
καὶ πολλοὶς ὠμίλησε δυστυχήμασι καιρικοῖς».

Ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία τὸ πᾶν ἐπραττεν ἐκάστοτε
ἵνα περισώσῃ τὰ εὐαγγῆ αὐτῆς καθιδρύματα, αὐτὴ στέ-
νουσα ὑπὸ τὸν φόντον τῶν ἀνηκέστων χρεῶν των. Ἐν
τῷ κώδικι τῶν ἐξόδων ΥΟΓ' κατὰ τὸ ἔτος 1766 εὐρί-
σκω ἐν τῇ 73ῃ σελίδι ἀναγραφόμενα τὰ ἐξῆς: «ἐνὶ χασε-
κῇ ἐλθόντι ἐκ μέρους τοῦ μπουσαντζῆ μπασῆ καὶ δώσαν
τι ἄδειαν ἀνοιχθῆναι τὸ μοναστήριον τῆς Ἁγίας Τρι-
άδος τόσα γρόσια...» ἐπίσης «ἐνὶ χασεκῇ ἐλθόντι με τε-
σκερὲν καὶ ζητοῦντι τὸν καλόγηρον τῆς ἁγίας Τριάδος
γρόσια 16, 60 ἄσπρα.» «ἐτέρῳ χασεκῇ διὰ τὴν ζήτησιν
τοῦ αὐτοῦ γρόσια 8 καὶ 30 ἄσπρα, καὶ τῷ καλογήρῳ
τῆς ἁγίας Τριάδος ἵνα μὴ μηδὲν κακὸν εἴπῃ περὶ τοῦ μο-
ναστηρίου ἔχον σχέσιν με τὸν θάνατον τοῦ Γεωργίου
Σταυράκη.»

Ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ Κώδικι κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔ-
τος ἀναγινώσκωμεν «εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἐπαπειλουμένου
κοιμητισμοῦ τῆς ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Ἁγ. Τριάδος
Ἐκκλησίας κατὰ τὴν νῆσον Χάλκην τῇ 5 Αὐγ. 1767
ἐπληρώθησαν διὰ χειρὸς τῶν μεταξάδων γρ. 165.» Ἐὰν
δὲ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ γρόσιον τότε εἶχε ἀξίαν 3
φράγκων καὶ πλέον τὸ ποσὸν ἦν ἀρκετὰ σεβαστὸν διὰ τὴν
ἐποχὴν ἐκείνην.

ΜΕΡΟΣ Ε΄.

Ο ΕΚ ΧΑΛΚΗΣ

ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ ΣΑΜΟΥΗΛ Ο ΚΩΦΟΣ

ΝΕΟΣ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΤΗΣ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

§ I.

Μετ' ὀλίγα ἔτη τῷ 1772 ἡ θεία Πρόνοια ἀνέδειξε
νέον κτήτορα καὶ εὐεργέτην τῆς Μονῆς τὸν ἐκ Χάλκης Σα-
μουὴλ τὸν Κωφὸν «ἄνδρα φιλόκαλον, πλήρη θείου ζήλου
καὶ προθυμίας ἀξιαγάστου» κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πα-
τριάρχου Γαβριήλ. Ὁ θερμοεργὸς καὶ ζηλωτὴς οὗτος ἀνὴρ,
εὐρὼν τὴν Μονὴν ἐκοιμώροπον, ἐπροθυμοποιήθη νὰ ἀνα-
καινίσῃ αὐτήν· «ἔχων δὲ συνεπικούρους εἰς τὴν προθυμίαν
αὐτοῦ καὶ τινες φιλοθέους χριστιανοὺς ἤρξατο ἀνακαινίζων
αὐτήν καὶ ἀνεγείρων τὰ σεσαθρωμένα τεῖχη καὶ τὸν περι-
βόλον ἅπαντα τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, ἡμέραν δὲ παρ' ἡμέραν τὸν
ζῆλον ἐπεκτεινόμενος καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω τοῦ ἔργου ζεοῦσα
προθυμία χωρῶν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ἱερὸν ναὸν κατεκόσμησε

περικαλλῆ τε καὶ ἀξιολύτατον ἀνεδείξατο εὐτρεπίσας αὐτὸν κατὰ τὸ ἐγκωροῦν πάσαις ταῖς ἀναγκαίαις εὐπρεπείαις καὶ ὠραῖσιν, κελύα τε καὶ οἰκίσκον, οἰκοδομήματα οὐκ εὐκαταφρόνητα καὶ ἀναστήματα ἄλλα ἐν αὐτῇ ἐποιήσατο; ὅσα καὶ ἰδεῖν ἔξεστι τῷ βουλομένῳ καὶ ἐκ τούτων θαυμάσαι τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐπιστάσιαν καὶ ἐπιμέλειαν, ἣν ἀνεδείξατο ἐν αὐτῇ, καὶ μὴν καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα, πρὸς δὲ καὶ τὸ ἅποιον εἰς τὸ ἀποκαταστήσαι τοιοῦτο περικαλλές καὶ λαμπρὸν τὸ ἱερόν τοῦτο τοῦ Χριστοῦ ἑσούριον.

Ταῦτα δὲ πάντα διαπραξάμενος καὶ εἰ ἐπεκτεινόμενος πλείονα ποιῆσαι καὶ οὐκ ἀπαυδῶν, οὐδ' ἀποναρκῶν, ἀλλ' εἰ μᾶλλον ἀγωνιζόμενος, πολλοὺς ἠνάγκασεν ἐπαρκέσαι τῷ ἱερῷ τούτῳ μοναστηρίῳ ὄρωντας τὸν τοῦ ἀνδρός ζῆλον καὶ τὸ θεοφιλές τοῦτο ἔργον καὶ κατόρθωμα.»

Τοιοῦτος ἔλαινος, ἀπορρέων ἐκ τῆς πατριαρχικῆς γραφίδος, εἶναι τὸ μεγαλείτερον ἐγκώμιον διὰ τὸν θαυμάσιον αὐτὸν ἄνδρα, τοῦ ὁποῦ τοῦ ὄνομα ἀδιαρρήκτως συνεδέθη μετὰ τῆς μονῆς καὶ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα θὰ εὐλογῆται καὶ ἐν εὐφημίαις θὰ ὑμνῆται ὑπὸ τῶν τροφίμων αὐτῆς.

Ὁ Σαμουὴλ μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς ὅσα ἔπραξεν ὑπὲρ τῆς μονῆς, ἠθέλησε γὰρ ἀσφάλισιν εἰς τὸ διηγεκὲς αὐτὴν ἀπὸ πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἢ κοσμικῆς ἐπιρροῆς, δι' ὃ «καὶ προσελθὼν, λέγει ὁ αὐτὸς πατριάρχης, τῇ ἡμῶν μετριότητι καὶ φέρων ἀνέθετο χερσὶν ἡμετέραις τὸ πρεσβυγενές ἐκεῖνο σιγγιλιῶδες γράμμα, δεηθεὶς ἡμῖν ἀνακαινίσαι αὐτὸ καὶ σὺν εὐλείᾳ ἀναξωδῶσαι τὴν σταυροπηγιακὴν ἀξίαν καὶ χάριν τοῦ εὐρημένου μοναστηρίου διὰ νεωτέρου ἡμετέρου πατρι-

αρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ σιγγιλιῶδους γράμματος; ὅπως ἐπ' ἀσφαλεῖ ἀγκύρῃ τῇ ἐκκλησιαστικῇ μεγαλειότητι ἐστηριγμένον, διαμένῃ ἀνενόχλητον καὶ πάσης ἐνδεχομένης ἐπηρείας ἀνώτερον καὶ ἡξιομένον τῶν γεραρῶν προνομίων τῶν ἐπιδαριλευομένων ἐπ' αὐτῷ τῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων τοῦ οἴκουμ. θρόνου.»

Ὁ πατριάρχης μετὰ πολλῆς εὐμενείας ἀποδεξάμενος τὴν αἰτησίαν τοῦ ἡγουμένου Σαμουὴλ, ἀπέλυσεν ἐν εἰσεισότηρῳ χιλιοστῷ ἐπτακοσιοστῷ ὀγδοηκοστῷ πρώτῳ κατὰ μῆνα Ἰουνιον ἐπινεμέσεως ἰδ' πολιτιμότητα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς μονῆς σιγγιλιον(40) διὰ τοῦ ὁποῦ καθώριζεν ὅπως τὸ ἱερόν καὶ σεβασμιον μοναστήριον τοῦτο εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, ἕως ὅτου ὁ ἥλιος τὸν ἴδιον περιτρέχει κύκλον, εἴη καὶ λέγηται καὶ παρὰ πάντων γνωρίζηται πατριαρχικὸν σταυροπήγιον, ἀσύδοτον, ἀδούλωτον καὶ ἀκαταπάτητον καὶ πάσης δουλαγωγίας ἀνώτερον, μηδενὶ ἑτέρῳ ὑποκειμένον εἰμὴ τῷ ἀποστολικῷ πατριαρχικῷ καὶ οἴκουμηνικῷ θρόνῳ καὶ ὑπ' αὐτοῦ διοικούμενον καὶ κυβερνώμενον, ἀνενόχλητον καὶ ἀνεπηρέαστον καὶ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλον παρέχειν καὶ ὑποτελεῖν παντάπασιν, ἀλλὰ πάσης ἐπηρείας καὶ ἐνοχλήσεως καὶ χρηματικῆς ἀπαιτήσεως ὑπέρτερον ὑπάρχον καὶ

(40) Ἐν Εὐαγγελίῳ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τυπωθέντι Ἐνετίκῃσι 1748 παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ εὑρηται ἐν τῇ προμετωπίδι ἡ ἑξῆς σημείωσις. «1779 Ἀπρ. 12 ἐνθήμεσις, Ἄνδ' καί τις τὸ μοναστήριον ἀπὸ τὸ Βόρειο μέρος ὁ ἅγιος καθηγούμενος Πάπ' κ' Σαμουὴλ Χαλκήσης καὶ ἔπειτα εἰς ἐνθήμεσις τὸν μεταγενεστέρον Παρθένιος ἐρομόναχος λογοθέτης μύκων καὶ ἐφημέριος τῆς παντοῦργοῦ Τριάδος γράφον» Βλέπετε καὶ γνωστὸν Σιγγιλιον Πηχου Γαβριήλ.

παρ' οὐδενὸς ἐξουσιαζόμενον, εἴτε παρ' ἀρχιερατικοῦ, εἴτε παρ' ἀρχοντικοῦ ἢ πολιτικοῦ προσώπου... ὅστις δὲ καὶ ὅποιοι τῶν ἀπάντων, εἴτε ἐκ τοῦ ἀρχιερατικοῦ καταλόγου εἴτε ἐκ τοῦ πολιτικοῦ συστήματος τολμήσῃ ἀνατρέψαι καὶ διαστῆσαι τι τῶν ἐν τῷ παρόντι ἐκτεθειμένων καὶ ζητήσῃ καταθραῦσαι τὴν συντονίαν τῆς σταυροπηγιακῆς ἀξίας καὶ χάριτος... ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλαζὼν καὶ κακὸτροπος ὑπεύθυνος ἔσεται παλαιμναιοτάταις ἀραῖς». κτλ.

§ 2.

Ἴσως ἢ τόση πολυλογία καὶ αἱ ἐπαναλήψεις καὶ αἱ ἀραὶ καὶ τὰ ἐπιτίμια μᾶς φαίνονται ὑπερβολικὰ καὶ ἀπροσδιόνυσα, ἀλλὰ τότε, ὅποτε οὐ μόνον μοναὶ, ἀλλὰ καὶ ὀλόκληροι μητροπόλεις ἀπέβαινον ἔρμαιον τοῦ δεῖνος ἀρχιερέως, ἔχοντος ὑψηλὴν προστασίαν, ἢ τοῦ δεῖνος παρὰ τοῖς κληρικῶς ἰσχύοντος ἀρχόντος ἢ ὀφφικιάλου ἢ παραδυναστεύοντος, ὅλα εἶχον τὸν λόγον καὶ τὴν σημασίαν των.

Ὁ Σαμουὴλ πολλαχῶς ἐκ θᾶ εὐηργέτει τὴν μονὴν, ἀν μὴ μισόκλιτοι ἄνθρωποι ἐξηγεῖροντο κατ' αὐτοῦ, οἵτινες καὶ ἐνήργησαν τὴν ἔξωσιν αὐτοῦ ἐκ τῆς μονῆς· ὁ γηραιὸς ἡγούμενος κατῴκει εἰς τὴν ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ πατρίον αὐ-

* Σχολικὰ Γεννάσματα μαθητῶν Θεολ. Σχολῆς, τομ. Β'.

(41) Βιβλίον Ἰσχυρῶν Μονῆς Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κρημινοῦ, ἀποκείμενον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Φαναρίῳ Ἁγιοταφτικοῦ Μονατοχίου.

Ὁ Σαμουὴλ ἀπεβίωσεν ἐν Χάλκῃ κατὰ τὸ 1812, προσβληθεὶς ὑπὸ τῆς λυμαινόμενης τότε τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὰ προάστεια πανώλους, καὶ μόνον μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οἱ ἐν τῇ μονῇ ἀνείπαλοι αὐτοῦ καὶ οἱ ἔξωθεν πολέμοιοι του κατενόησαν τὴν δξίαν καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς μονῆς εὐεργετικὴν αὐτοῦ δράσιν, δι' ἧ καὶ ἀνεστήλωσαν εἰς τὸ ὑπέρθυρον τῆς μονῆς, εἰς τὴν μᾶλλον περὶ τοῦ θέσιν, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, κάτωθι τῆς ὀψίας βραδύτερον τῇ ἐμπνεύσει τοῦ καλλικελάδου ποιητοῦ τῆς Χάλκης, Ἰλλία Τανταλίδου ὁ ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Θεολ. Σχολῆς Γρηγόριος Γῶγος κατὰ τὸ 1849 ἐπέγραψε τὸ ἀκόλουθον ἐπίγραμμα:

Εἰκὼν εἰμι Σαμουήλου, τάχθην δὲ πυλωρεῖν
τῆνδε Μονὴν Τριάδος, τῆς ὁδο φρουρῶς ἔην
σιγὴν αὐθις κελεύω, ἀκὴν ἔσο, μηδὲ θηραύλει
Μουσῶν ἐν μεγάρῳ καὶ Θεοῦ ἐν τεμένει·
εἰ δὲ Σαμουὴλ ἦν ὑπόκωφος, μὴ σε παρεῖπη,
εἰκὼν γὰρ κλύω, πειθομένη γραφίδι.*

Ἀλλὰ καὶ ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ ἔπειτα, ἢ ἐν τῇ μονῇ ἐγκαθιδρυθεῖσα τιμῆς ἕνεκεν ἀνήρτησεν εἰς τὸ Μέγα Συνοδικὸν αὐτῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἰδρυτῶν καὶ προστατῶν αὐτῆς, πατριαρχῶν, ἱεραρχῶν, ἡγεμόνων, διευθυντῶν καὶ καθηγητῶν, καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ζηλωτοῦ ἡγούμενου, σοβαρὰν τοῦ οἴκλου, πικρὸν ποιήριον ἀχαριστίας ποτισθεὶς παρ' ἐκείνων, τοὺς ὁποίους τόσον εἶχεν εὐεργετήσῃ ἀλλὰ τοιαύτη πάντοτε ὑπῆρξεν ἡ τύχη τῶν εὐεργετικῶν ἀνθρώπων. Τότε φαίνεται ὁ Σαμουὴλ ἐνεγράφη μέλος τῆς Ἁγιοταφτικῆς Ἀδελφότητος, δανείσας γενναῖον χρηματικὸν ποσὸν ὑπὲρ τῆς ἐν Χάλκῃ Ἁγιοταφτικῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Κρημινοῦ.

καὶ ἐπιβλητικὴν καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐξεικονίζεται ἔχων πρόσωπον ἰσαρὸν, μακρὰν καὶ λευκὴν γενειάδα καὶ Σύνοιμιν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς κρατῶν. Δικαίως δὲ ἡ σχολὴ εὐγνωμονεῖ αὐτῷ, ἀφοῦ καὶ αὐτὴ ἐπὶ 70 ὄλα ἔτη ἀπολαύει τῶν εὐεργετημάτων αὐτοῦ, διότι, ἐκτὸς τῶν τόσων καλλιτεχνικῶν καὶ ἱεροπρεπῶν εἰκόνων, τῶν ἀργυρῶν σκευῶν, τῶν ἀργυρωμάτων τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ Παναγίας τῆς Πανσιλύστης, τῶν ἀγίων λειψάνων, αὐτοῦ ἔργον εἶναι καὶ αἱ δύο δεξαμεναί, ἡ πρὸς νότον τῆς ἐκκλησίας καὶ ἡ μεγαλειτέρα ἔξω εἰς τὸν περιβόλον τῆς σχολῆς παρὰ τὰς κυπαρισσοὺς, ἀπὸ τὸ ζωηρὸν καὶ διαυγέστατον ὕδωρ τῆς ὁποίας ἐποίσθησαν καὶ ποτίζονται γενεαὶ ὄλα μοναχῶν, μαθητῶν καὶ διδασκάλων(42).

ΜΕΡΟΣ ΣΤ΄

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1839

§ I.

Ἄλλ' ἡ μονὴ ἡμῶν, τὸ προσφιλές τοῦτο τέκνον τοῦ πατριάρχου Φωτίου, τοῦ σωτήρος τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ

(42) Εἰς τὸν Σαμουὴλ δρᾶται καὶ ἡ πρόσκτησις ἀξιολόγου κτήματος κατὰ τὸ Κουρί, τὸ ὁποῖον ἔμωσ, ὡς μὴ ὄφαλε, ἐπωλήθη τιμῇ οὐχ ἀναλόγῳ ὑπὸ τῶν ἀνεργησάντων τὴν αὐτοῦ ἔξωσιν ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου, λέγει εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του ὁ Πατριάρχης Γερμανός· (Ἡμερολ. Χρόνος 1869 σελ. 76). Ἐκ τῶν αὐτῶν Ἀπομνημονευμάτων φαίνεται ὅτι κατὰ τοῦ ῥέκτου τούτου ἡγουμένου ἐξηγήθησαν ἀνθρώποι μισόκαλοι, οἵτινες ἐνήργησαν τὴν ἐκ τοῦ μοναστηρίου ἔξωσιν αὐτοῦ.

τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ὑποστάσεως, προώριστο ὑπὸ τῆς θείας Προνοίας ν' ἀποβῆ ἡ φωτεινὴ ἔστις, ἐξ ἧς ἐξεπυρσώθη ὁ σπινθὴρ τῆς ἐλευθερίας ὁλοκλήρου τοῦ ὑποδούλου Γένους. Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐθνικῆς νεκρασιαστάσεως τοῦ 1821, «ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ τοῦ Χριστοῦ φρουρίῳ», ὑπὸ πτελέας κηλαρυζούσας καὶ θαλερὰς, συναθροίζομενα τὰ εὐγενῆ καὶ φιλελεύθερα τῆς πατρίδος τέκνα οἱ μεγαλόψυχοι καὶ ἐνθουσιώδεις ἐκεῖνοι πατριῶται, οἱ φίλοι ἑταιρισταί, ὡς ἐν τῷ ἱερῷ ἄλσει, ὅπου τὸ πάλαι ὁ νομοθέτης τῶν Ῥωμαίων συνιδρυτῆτο τῇ θεᾷ Ἥγερείᾳ, συνεσκέπτοντο περὶ τοῦ μεγάλου ἀγῶνος καὶ συνεζήτουν περιπαθῶς περὶ τῆς συνδρομῆς, ἣν ἡ πατρίς ἐκάστου ἠδύνατο νὰ συνεισφέρει εἰς τὸν ἀγῶνα.

Καὶ ὁ μὲν Ἑμ. Ἀντωνιάδης ἐκ Κρήτης περιέγραφε τὴν φιλοπατρίαν τῶν Κρητῶν, τὸ ἀνένδοτον καὶ τὴν καρτερίαν τῶν Σαρακιανῶν καὶ τὸ ὄρεινόν καὶ δυσπρόσιτον πολλῶν τῆς νήσου μερῶν, ὁ δ' ἐκ Ζακύνθου ἐπίσκοπος Ἐδέσσης ἐξύμνει τὸ φιλοπόλεμον καὶ γενναῖον τῶν ἰδίων συμπατριωτῶν ὁ Πλέσσας ἐβεβαίον, ὅτι προμαχῶν καὶ ἀκρόπολις τῆς παλαιούσης Ἑλλάδος ἔμελλε νὰ ἀναδειχθῆ ἡ Ἡπειρος, ὁ ἡγούμενος τῆς Ἁγίας Τριάδος, πιθανῶς ὁ Δαμασκηνός; ἐξιστόρει τὸν περισκεπτικὸν μὲν, ἀλλ' ἀκαταγώνιστον χαρακτῆρα τῶν Πελοποννησίων, ὡς Πελοποννήσιος καὶ αὐτός· ὁ Χῖος τὴν καταγωγὴν Στέφανος Κυνέλλος, ὁ πολυμαθέστατος οὗτος τῶν συντακτῶν τοῦ «Λογίου Ἑρμοῦ», ὁ πολλὰ ἔτη καταναλώσας ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ χάριν σπουδῆς καὶ μετ' ἐπιστάσις μελετήσας τὰ τῶν πολιτευμάτων αὐτῆς, ἀναπολὸν ὄλας ἐνθους τὴν δόξαν τῶν προγόνων, ἀνέφραγε τὸ πῦρ τοῦ πατριωτισμοῦ εἰς τὰς καρδίας τῶν περισσώτων καὶ ἐξέθετεν ἐκ προκαταβολῆς γνώμας περὶ τῆς κυβερνήσεως τῆς ἐλεύθερας Ἑλλάδος· ὁ ἐκ Μακεδονίας Δραγαύτης, ἀνηλεῖς τῶν κρατούντων ἐχθρὸς καὶ ἀκαταμαχίτους τοῦ Σταυροῦ στρατιώτας, ἔλεγε τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἄλλοι ἄλλα ἀξιούντες, ἐτέλου

ἐλαττος φέρων σπουδῆς φλογερῶς, πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος. Ἐπισημίων δὲ τὰς μακρὰς μὲν, ἀλλ' ἀσφοδύτους καὶ ἀνεκπιλάστους καὶ ἀπλοϊκὰς συζητήσεις. οὐχὶ πάταγος λέξιαν ἢ λαιωριῶν συρφετός, ἀλλὰ φθόγγος τῆς εὐκελάδου τοῦ Κανέλλου κιθάρας καὶ ὁ προσοφίλης αὐτοῦ θούρηος «τί καρτερεῖτε;»

Μίαν τοιαύτην ἱερὰν μυσταγωγίαν τῆς ἐλευθερίας μᾶς διεφύλαξεν ἀτόπτης μάστιγος, ὁ τὰ ἀνωτέρω ἐξέτιτο. ρῶν Ν. Δραγοῦμης. «Τὴν νῆσον Χάλκινην, λέγει, ἐδημιούργησε, φαίνεται, ἡ φύσις πρὸς βίον θεωρητικὸν καὶ ἐπιτήδειον εἰς μελέτην γενναίων οὐράσιον. Τὸ βῆρος τοῦ 1820, μερῶν ἑξ ἑν, παρευρέθη μετὰ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς εἰς ὀμήγουρον ἐταιριστῶν, συγκροτηθεῖσαν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Ἁγίας Τριάδος, καθ' ἣν συνεζητήθησαν τὰ περὶ τῆς ἐνάρετος τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Καὶ ἐκαστὴ ἐπεκροτήθη ἡ γνώμη τῆς ἐξαναστάσεως ἐντὸς τῆς πρωτευούσης, οἱ ἔχοντες αἰχογενεῖς ἠτοιμάζοντο νὰ ἀνορθώσουν ὑπόγεια, ὅπως κρύψωσιν αὐτὰς ἐπὶ δύο-τρεις ἡμέρας. Τοιαύτην εἶχον τὴν ἀποθήκην περὶ τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ κινήματος. Τὴν ὀμήγουρον διεδέχθη συμπόσιον ἀγάπης καὶ ἐλπίδος, καθ' ὃ κολοῦλαι ἐγένοντο προποσίεις ὑπὲρ ἐλευθερίας καὶ πλεῖστα ἐμῶν λησαν ψαματὰ τοῦ Ρήγα καὶ τοῦ Κανέλλου. Ἄλλὰ καὶ δεξιότης ἐλθὼν παρεκάθησεν εἰς τὴν τράπεζαν καὶ ἐπαίξε νῆι καὶ τὸ «Δεῦτε, παῖδες τῶν Ἑλλήνων» διεσάλλισε φωνῇ γεγωνυῖα ἦτο ἀράγε ὁ δεξιότης μετημφισμένος ἐταιριστῆς ἢ Τοῦρκος, ἀγνοῶν τί εἶπε; Πιθανὸν καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον. Πολλὰκις πρὸ τοῦ 1821 οἱ Ἕλληνες ἀπόστολοι μετεμορφῶντο χάριν τοῦ μεγάλου σκοποῦ, ὁ δὲ Βάθρων βεβαίαι, εἰ ἐρωτήσαντός ποτε πρὸ τοῦ ἀγῶνος Καθηγανῆς ἄλλον Τοῦρκον τί ἐφαλλεν εὐθυμῶν ὁστρατηγός Ἀνδρέας Λόντος, ὁ ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίθη, εἰ «ἐφύλλεν θύνον εἰς τὴν νέαν Παναγίαν τῶν Ῥωμαίων, τὴν ὁποῖαν ὀνομάζουσαν ἐλευθερίαν. (Ἔπεται συνέχεια)

† Ὁ Ν. Πρωτοσύγκελλος ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ